

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Lapinjärven kunnan asukkaiden verkostoitumisen kehittäminen

Brusas Tea, Kokkonen Maarit

2012 Porvoo

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Porvoo

Lapinjärven kunnan asukkaiden verkostoitumisen kehittäminen

Brusas Tea
Kokkonen Maarit
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu 2012

Brusas Tea, Kokkonen Maarit

Lapinjärven kunnan asukkaiden verkostoitumisen kehittäminen

Vuosi 2012 Sivumäärä 39

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on Lapinjärven kunnan asukkaiden verkostoitumisen kehittäminen niin yksilö-, yhteisö-, kuin yhdistystasolla osana tulevaa hanketta ”Lähellä on tilaa-Hjärterum” sekä edistää hankkeen etenemistä ja toteutumista.

Toiminnallisen opinnäytetyömme ensisijainen tavoite on luoda Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoiden yhteystietorekisteri, sekä heille suunnatun tiedotustilaisuuden toimintamalli, joka sisältää lisäksi kutsukirjeen, ohjelman sekä jaettavan kirjallisen materiaalin. Myöhemmin toteutettavien infotilaisuuksien tavoite on koota toimijat yhteiseen tilaisuuteen saamaan tietoa ja keskustelemaan hankkeesta, sekä ideoimaan, suunnittelemaan ja käynnistämään verkostoitumista sekä mahdollisen jatkon yhteistyötä. Opinnäytetyön pitkän tähtäimen tavoitteena on edistää hankkeen etenemistä ja toteutumista kehittämällä, tehostamalla ja hyödyntämällä kunnan kolmannen sektorin toimijoiden välistä viestintää ja yhteistyötä sekä innostaa heidät edistämään kuntalaisten integroitumista. Toimijoiden hajallaan olevien resurssien yhdistäminen on tarpeellista useiden eri tahojen ja loppukäyttäjien palvelujen tehokkaammaksi hyödyntämiseksi.

Vuonna 2010 Lapinjärvellä perustettiin Ystäväympyrä ry, joka sai alkunsa kuntalaisten tarpeesta verkostoitua. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia maaseudun asukkaiden, maallamuuttajien, maahanmuuttajien ja vanhusten sekä muiden syrjäytymisvaarassa olevien elinolojen parantamiseksi. Keskeistä on myös kuntalaisten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Yhdistys edistää sidosryhmien verkostoitumista sekä ekologista elämäntapaa. Ajatuksena on saada enemmän laatua asumiseen ja elämiseen Lapinjärvellä. Kyetäkseen vastaamaan haasteeseen, on Ystäväympyrä ry päättänyt käynnistää hankkeen nimeltä; ”Lähellä on tilaa-Hjärterum”. Hankkeen päämääränä on kehittää ihmisten hyvinvointia ja viihtymistä kyläyhteisöissä Lapinjärvellä.

Teoriaosuus (maalla asuminen, maallemuutto, verkostoituminen maaseudulla) on rakennettu alan kirjallisuutta, tutkimuksia ja verkkojulkaisuja hyödyntäen.

Toiminnallinen opinnäytetyömme koostuu kahdesta eri osasta. Ensimmäinen osa sisältää kolmannen sektorin toimijoiden yhteystietorekisterin. Tiedot on kerätty koko Lapinjärven kunnan alueelta. Tiedon keräämiseen on käytetty patentti- ja rekisterihallituksen rekisteriä, Internetiä, kunnan kotisivuja sekä kunnan yhteyspalvelupistettä, sekä muita tietolähteitä. Toinen osa on infotilaisuuden konsepti sisältäen Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoille suunnatun kutsukirjeen, ohjelman sekä jaettavan kirjallisen materiaalin.

Asiasanat: maallemuutto, verkostoituminen, kolmas sektori, vertaistuki

Brusas Tea, Kokkonen Maarit

Development of networking among Lapinjärvi municipality residents

Year	2012	Pages	39
------	------	-------	----

The aim of this thesis is the development of networking among Lapinjärvi municipality residents both at the individual, community, and association levels as part of a future project "There is Space Nearby" and its continuation, and to promote the progress of the project and its realization.

The primary objective of the practical work of our thesis is to create a contact registry of third sector actors in Lapinjärvi and a concept for an information event that includes in addition to the letter of invitation, program and distributed written material. The target of the future information events is to bring the actors to the common event to get information and to discuss the project, as well as to conceive, plan and launch a potential continuation of networking and cooperation. The long-term goal of this thesis is to promote the progress of the project and its realization by developing, strengthening and utilizing the communication and cooperation between local third-sector actors, and to inspire them to promote the integration of local residents. It is necessary to put together the resources of different actors in order to utilize their services for a number of different parties and end-users more effectively.

The association, "Friendship Circle," was started in Lapinjärvi 2010 arising from the need of the local residents to network. The purpose of the association is to enhance the living conditions (quality of life) of the rural population, migrants to the country side, immigrants, elderly people and other groups at risk of exclusion. Essential to this is the promotion of residents' physical, mental and social wellbeing. The association promotes networking among the groups in question as well as an ecological way of living. The idea is to bring more quality to living and life in Lapinjärvi. To be able to meet the challenge, the Friendship Circle Association has decided to launch a project called, "There is Space Nearby." The aim of the project is to develop people's well-being and enjoyment in the village communities in Lapinjärvi.

The theoretical part of this study (living in, moving to, and networking in rural areas) is based on literature, studies and web-publications of the field.

The practical work of our thesis consists of two parts. The first part includes a contact registry of third-sector actors. The data is from the area of the municipality of Lapinjärvi. This data has been collected using the records of National Board of Patents and Registration of Finland, the Internet, Lapinjärvi municipality home pages, and the municipal service center, as well as other sources. The second part is a concept for an information event, including a letter from the Lapinjärvi municipality to the local third-sectors actors, an invitation letter, a program, material for distribution.

Keywords row: migration to rural areas, networking, third sector, peer support

Sisällys

1	Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet	6
2	Maallemuutto ja maalla asuminen Suomessa	7
	2.1 Maaseutuasumisen kehitys ja nykytilanne Suomessa	7
	2.2 Maalla asumisen ja maalle muuton motiivit sekä haasteet	9
	2.3 Maalla asumisen ja maalle muuton edistäminen sekä kehittäminen.....	11
3	Verkostoituminen maaseudulla	14
	3.1 Verkostoituminen	14
	3.2 Verkostoituminen, yhteisöllisyys ja vertaistuki maaseudulla	16
4	Toteutus.....	20
	4.1 Toimintaympäristön kuvaus ja kohderyhmä	20
	4.2 Toteutuksen työvaiheet	21
5	Pohdinta.....	23
	5.1 Prosessin arvio	23
	5.2 Tuotoksen arvio	24
	5.3 Ammatillisen kasvun arvio	25
	5.3.1 Brusas Tea	25
	5.3.2 Kokkonen Maarit	27
	5.4 Kehittämiskohteet	29
	Taulukot	32
	Liite 1	34
	Liite 2	35
	Liite 3	36
	Liite 4	37

1 Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet

Toimivat verkostot parantavat kokonaisvaltaista hyvinvointia ja ovat tärkeä osa sosiaalista kanssakäymistämme. Vuonna 2010 perustettiin Lapinjärven kunnassa rekisteröity yhdistys nimeltä Ystäväympyrä, joka sai aloitteensa kuntalaisten tarpeesta verkostoitua ja lisätä keskinäistä yhteistyötä. Ystäväympyrä ry:n tarkoituksena on toimia maaseudun asukkaiden, maalemuuttajien, maahanmuuttajien ja vanhusten sekä muiden syrjäytymisvaarassa olevien elinolojen parantamiseksi, sekä heidän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvointinsa kehittämiseksi. Yhdistys edistää myös kohderyhmänsä verkostoitumista sekä ekologista elämäntapaa.

Keväällä 2010 aloitettiin Ystäväympyrässä EU-rahoitteisen hankkeen suunnittelu Lapinjärven kuntalaisten kasvaneiden perustarpeiden tyydyttämiseksi sekä maaseudulla asumisen ja ihmisten välisen verkostoitumisen rikastuttamiseksi kolmannen sektorin toimijoiden resursseja yhdistämällä. Näin sai alkunsa hanke nimeltä ”Lähellä on tilaa-Hjärterum”. Yksi hankkeen tavoitteista on edistää Ystäväympyrän yhteisvastuullisuuden, yhteistyön ja yhteisöllisyyden ideologian tehokasta leviämistä kuntalaisten keskuuteen ”yhteisen hyvän markkinoille”. Lisäksi pyritään auttamaan kuntalaisia kehittämään omaa toimintaansa, saamaan lisää näkyvyyttä sekä tukemaan kehitystyön jatkuvuutta verkostoitumalla niin yksilö-, yhteisö- kuin yhdistystasollakin.

Valitsimme opinnäytetyön aiheeksi Lapinjärven kunnan asukkaiden verkostoitumisen kehittämisen kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön käynnistämisen kautta. Ajatusidea lähti liikkeelle Tea Brusakselta kuntalaisen ja Ystäväympyrä ry:n puheenjohtajan ominaisuudessa. Tarve Lapinjärven kunnan verkostojen kehittämiseen epävirallisen sektorin verkostoitumisen ja yhteistyön voimistamisen kautta oli voimakas kunnan omien virallisten toimenpiteiden ja resurssien riittämättömyyden vuoksi. Toimijoiden hajallaan olevien resurssien yhdistäminen on tärkeää riittävän, tehokkaan ja monipuolisen palvelutarjonnan varmistamiseksi.

Toiminnallisen opinnäytetyömme ensisijainen tavoite on luoda Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoiden yhteystietorekisteri, sekä heille suunnatun tiedotustilaisuuden toimintamalli, joka sisältää lisäksi kutsukirjeen, ohjelman sekä jaettavan kirjallisen materiaalin. Myöhemmin toteutettavien infotilaisuuksien tavoite on koota toimijat yhteiseen tilaisuuteen saamaan tietoa ja keskustelemaan hankkeesta, sekä ideoimaan, suunnittelemaan ja käynnistämään verkostoitumista sekä mahdollisen jatkon yhteistyötä. Opinnäytetyön pitkän tähtäimen tavoitteena on edistää hankkeen etenemistä ja toteutumista kehittämällä, tehostamalla ja hyödyntämällä kunnan kolmannen sektorin toimijoiden välistä viestintää ja yhteistyötä sekä innostaa heidät edistämään kuntalaisten integroitumista.

Opinnäytetyön tekijöiden tavoitteena on rakentaa konkreettinen ja aidosti käyttöön otettava työkalu; tiedostustilaisuuden konsepti materiaaleineen, joita voitaisiin myös hyödyntää omissa pienissä asuinmaaseutukunnissamme palvelujen, kunnan toimijoiden ja kuntalaisten verkostoitumisen kehittämiseen.

2 Maallemuutto ja maalla asuminen Suomessa

2.1 Maaseutuasumisen kehitys ja nykytilanne Suomessa

Maaseutu ymmärretään julkisessa keskustelussa ja mielikuvissa edelleen maatalouden ja puuntuotannon harjoittamisen alueeksi, vaikkakin maaseudun elinkeino- ja asukasrakenne ovat viljelijöiden määrän laskiessa oleellisesti muuttuneet. Maaseutu on edelleen hyvin tärkeää alkutuotantoaluetta, mutta todellisuudessa sillä on elinkeinopoliittista merkitystä vain pienelle osalle maalla asujia. Tänä päivänä suurimmalle osalle maaseudun asukkaista sen merkitys pohjautuu erityisesti asumiseen. Nykyään käytetäänkin jo käsitettä, joka kuvaa paremmin maaseudun asukkaiden kontaktia asuinpaikkaansa - asuinmaaseutu. (Saloranta 2007, 5.)

Kaupunkeihin suuntautuvan muuton osuus kuntien välisestä muuttoliikkeestä oli 1980-luvulla noin 60 prosenttia ja kaupungeista maaseudulle tai maaseutukunnasta toiseen noin 40 prosenttia. 1990-luvulla muutto kaupunkeihin nousi lähes 70 prosenttiin keskittyen isoimpiin keskuksiin. Alettiin puhua maaltapaosta, kun taas kaupungeista maalle lähtijöitä nimitettiin vastavirtaan muuttajiksi. Maaseudulta muuttajissa oli entistä enemmän nuoria ja koulutettuja kansalaisia. Tilastokeskuksen tutkimusten mukaan 1990-luvun muuttovilkkaus oli jo lähellä 1970-luvun lukuja. Silloin kirjattiin yhteensä 2,1 miljoonaa asuinkunnan vaihdosta. Muuttoluvut olivat siis todella merkittäviä. (Kytö & Aatola 2006, 11; Pehkonen 2004, 29.)

Aluekehitys on selvästi tasaantunut 1990-luvun jälkeen. Nykyään vaikuttaa kolme rinnakkaista suuntausta. Ensimmäiseksi kaupungistuminen jatkuu edelleenkin, mutta samalla Suomi myös hajakeskittyy. Toiseksi kaupunkiseutujen väliset kehityserot supistuvat: alueiden muuttovoitot ja -tappiot ovat aiempaa pienempiä. Kolmanneksi muuttovirrat kohdistuvat yhä enemmän kaupunkialueiden kehyskuntiin. Viime aikoina alueiden välisissä ja sisäisissä muuttosuunnissa ja -virroissa on kuluttajatutkimuskeskuksen mukaan ollut nähtävissä selviä uusia suuntauksia. Alueiden väliset muutot lisääntyivät 1990-luvun lopulla huomattavasti. Kuluvalla vuosituhanella suurin osa muutoista tapahtuu edelleenkin kaupunkimaisten kuntien kesken. Näiden virtojen kasvu on kuitenkin tyrehtynyt samalla kun muuttaminen maaseudulta kaupunkeihin on laantunut. Muutto kaupunkimaisista kunnista maaseutumaisiin kuntiin taas on lisääntynyt varsin tasaisesti. (Kytö & Aatola 2006,12; Saloranta 2007, 9.)

Suomalaisista yli puolet, etenkin koulutettu nuoriso, pitää maaseudulla asumista mahdollisena ja jopa toivottavana vaihtoehtona. Osa-aika- eli kakkosasukkaat tulee myös ottaa huomioon tärkeinä maaseudun asukkaina. He moninkertaistavat joidenkin mökkikuntien asukasmäärän kesäaikaan. Osa-aika-asumisella on useita vaikutuksia maaseudun elinvoimaisuuteen: taloudellisia, palveluihin ja infrastruktuuriin, henkiseen ja sosiaaliseen pääomaan sekä yleiseen ilmapiiriin liittyviä seikkoja. Maaseudulle muuttoa vakavasti harkinneita on kuitenkin huomattavasti siitä haaveilleita vähemmän ja vain pieni osa maaseudusta kiinnostuneista toteuttaa maallemuuttohaaveensa. Viime vuosina maallemuuton ja maaseutuasumisen edistäminen on saanut Suomessa entisestään kasvavaa huomiota osakseen. Tilastokeskuksen tutkimusten mukaan maallemuuttajia on viime aikoina ollut huomattavasti - vuosittain jopa 80 000-90 000, jos maaseuduksi luetaan myös taajaan asutetut kunta-alueet. Tästä määrästä noin kaksi kolmasosaa on kaupunkimaisista kunnista pois muuttaneita asukkaita. Valtakunnallinen kylätöimintaohjelma (Voimaa kuin pienessä kylässä!) toteaa tutkimuksiin perustuen, että pääkaupunkialueella noin 7 % ja muissa isoissa kaupungeissa noin 9 % asukkaista on valmis harkitsemaan tosissaan maaseudulle muuttoa, jos vain heidän kokemansa sosiaaliset ja taloudelliset esteet sekä hidasteet saataisiin poistettua. (Hakkarainen 2006, 3; Saloranta 2007, 12-16.)

Merkittävä osa maaseudulle muuttajista on entiselle kotiseudulleen matkaavia paluumuuttajia. Uusia asukkaita maaseutukuntiin tuo myös lisääntynyt vapaa-ajan asuntojen muuttaminen vakituisiksi asunnoiksi. Kaupunkien kehyskunnat tarjoavat houkuttelevimmin maaseutumaisen miljööön kaupungin lähellä, kohtuuhintaisen tontin ja asunnon sekä riittävät palvelut ja kattavat lähikaupunkien työmarkkinat. Koska kaupungeissa on paljon maallemuutosta haaveilevia ja vastaavasti maaseutukunnat kaipaavat uusia asukkaita, on olemassa vahva kysyntä ja todelliset edellytykset sekä mahdollisuudet nykyisille kylien, kuntien, maaseudun kehittämissyhdystysten, maakuntien ja koko valtakunnan tason maallemuuttohankkeille. Maaseudulle muuttajat voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan. Ensimmäinen niistä on työssäkäyvät lapsiperheet, jotka hakevat turvallista ja rauhallista kasvuympäristöä keskusten läheltä. Toinen koostuu sotien jälkeisistä suurista ikäluokista, jotka haluavat hakeutua takaisin juurilleen eläkepäivilleen ja joilla on usein kotiseudullaan loma-asunto toisena asumismuotona. Kolmas, suhteellisen pieni joukko on aatteellisten ja henkilökohtaisten arvostusten perusteella maalle suuntaavat ”elämäntapamuuttajat”. (Hakkarainen 2006, 21; Saloranta 2007, 12.)

Maaseutukunnilla on ollut jo pitkään ongelmia taata asukkaitensa peruspalvelujen saatavuus eritoten 1990-luvulla tapahtuneen laman vuoksi sekä kauan jatkuneen muuttoliikkeen, maaseudun työpaikkojen vähenemisen, ikärakenteen vääristymisen ja valtion rahoituksen supistumisen takia. Nämä lähipalvelut ovat erittäin tärkeä osa maaseudun asukkaiden hyvää elämänlaatua. Valtio on tarjonnut näihin ongelmiin ratkaisuksi kunta- ja palvelurakennemuutosta, jonka suunnittelussa ei kuitenkaan kuntalaisia ja asukasjärjestöjä ole juurikaan kuultu. Lähipalvelun tulisi merkitä ja tarjota maaseudun asukkaalle arkipäiväistä palvelua, jolle on

tarpeeksi asiakkaita muutaman tuhannen ihmisen väestöpohjalta ja jolla on matala käyttökynnys sekä saatavuuden ja saavutettavuuden että ihmisläheisyyden näkökulmasta. Lähipalvelujen vahvuuksia ovat esimerkiksi joustavuus, ruuhkien vähäisyys sekä ihmisten tuttuus ja tunnettavuus. Peruspalvelujen tarjoaminen asukkaille lähipalveluina merkitsee heille niin ajan kuin kustannustenkin säästöä sekä myös palvelujen yksilöllisyyttä. Palvelujen läheisyys parantaa myös lähidemokratiaa, mahdollisuutta vaikuttaa peruspalvelujen sisältöön. (Haverinen & Ilmarinen 2008, 7; Saloranta 2007, 18.; Zitting & Ilmarinen 2010, 5.)

Valinnan mukaan Suomessa 1990-luvun puolivälissä uudelleen löydetty ja talouslaman sekä työttömyyden koetteleman julkisen sektorin apuriksi paikalliselle tasolle, erityisesti kunnille toivottu kolmas sektori tulee jatkossa ottamaan yhä lisääntyvää vastuuta hyvinvointipalvelujen turvaamisesta. Kolmas sektori on yksityisen, julkisen sektorin ja perheiden väliin jäävä yhteiskunnallinen ”harmaa” vapaaehtoissektori. Jatkossa tarvitaankin näiden voittoa tavoittelemattomien, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tavoitteita perustanaan pitävien järjestöjen, yhdistysten, osuuskuntien ja säätiöiden sekä julkisen ja yksityisen sektorin laajaa yhteistyötä sekä uusia tapoja tuotteistaa ja järjestää palveluja. Kolmannen sektorin mahdollisuudet ovat erittäin tärkeä osa nykypäivän ajankohtaista hyvinvoinnin sekatalouden viemistä käytäntöön. Siinä ihmisen arjen lähiympäristöön rakennetaan yhteisöllisiä tapaamispaikkoja, joiden kautta eri sektoreiden toimijoita sekä toimintoja lähennetään ja yhdistetään. Muun muassa kotitalouksien epämuodollisten verkostojen, kuten ystävien, sukulaisten ja naapurien tarjoama tuki voi muuttua entistä tärkeämmäksi paitsi emotionaalisena, myös konkreettisena materiaalisena ja fyysisenä apuna. (Matthies & Kotakari & Nylund 1996, 11-13; Saloranta 2007, 18; Valanta 1999, 127-134.)

Suurin osa maallemuuttajista tiedostaa edellä mainitut palvelujen puutteet, mutta toisilla tavoin parantunut elämänlaatu sekä yhteistyö ja naapuriapu koetaan puuttuvien palvelujen korvikkeena. Esimerkiksi vapaa-aikaan liittyviä palveluja ylläpidetään talkoilla, usein kyläyhdistysten avulla. Näissä yhdistyvät hubi, harrastus ja hyöty. Tällaiseen mittavaan, eri osapuolet kokoavaan yhteistyöhön, uutta luovaan ja rakentavaan tekemiseen sekä uusiin toimintamalleihin on olemassa vahvaa osaamista sekä kokemusta muuan muassa useita vuosia jatkuneen hanke- ja kylätoiminnan ansiosta. (Saloranta 2007, 21.)

2.2 Maalla asumisen ja maalle muuton motiivit sekä haasteet

Maaseutu houkuttelee uusia asukkaita. Maallemuuton syyt on usein jaettu lähtöalueen työntötekijöihin ja tuloalueen vetovoimatekijöihin. Asuinpaikan ja asumismuodon ratkaisussa ovat tärkeitä asuinympäristön lisäksi monet muutkin seikat, jotka perustuvat muun muassa työpaikkaan, asuntoon, elämäntilanteeseen, -vaiheeseen tai -tyyliin. Ihmiset ovat yhä enemmän riippuvaisia laajenevista verkostoista. Asumisvalintojen muuttuessa entistä yksilöllisimmiksi ja

itsenäisemmiksi, lopputulos on mahdollisesti entistä useammin maaseutu. Maalle muuttaminen liittyy vahvasti suomalaisten suosimaan omistusasumiseen. Monien toiveasunto onkin pientalo harvaan asutulla alueella lähellä luontoa. Nykyistä maaseudun vetovoimaa voidaan perustella esimerkiksi suomalaisten maaseutumaisilla juurilla ja kaupunkikulttuurimme nuoruudella sekä ohuudella. (Viinikainen & Puustinen 2000, 44-46.)

Maallemuuton syitä on selvitetty useissa tutkimuksissa. Pekkanen (1996) ryhmittelee haja-asutusalueille suuntaavat ihmiset asuin ympäristöhakuisiin ja edellä mainittuihin asuntojohteesiin muuttajiin. Asuin ympäristöhakuisilla muuttajilla esimerkiksi ympäristötekijät vaikuttavat voimakkaasti päätökseen. Tutkimusten mukaan kaupunkiasumista parempi elämänlaatu koetaan maallemuuttajien parissa asumis- ja liikkumiskustannuksia merkitsevämmäksi asuinpaikkaa ratkaisevaksi tekijäksi. Kaupunkien tonttihintojen noustessa ja -kokojen pienentyessä etsitään elämisen tasoa ja avaruutta maaseudulta. Maalla asumisen myönteisinä puolina koetaan yleisesti myös muun muassa rauhallisuus, omaleimaisuus, elämänhallinnan kohentuminen sekä luonnonläheisyys. Lisäksi ihmisten toiveiden ja kokemusten mukaan maaseutu tarjoaa kaupungeja turvallisemman sekä saasteettoman elinympäristön. Useimmiten maallemuuttoon vaikuttavat yhtä aikaa useat erilaiset syyt esimerkiksi elämäntilanteen muutoksen seurauksena. Suomalaisten toiveita asuin ympäristöään kohtaan mittaava asukasbarometri onkin osoittanut, että ihmisten tarpeet vaihtelevat elämänvaiheen ja -tavan perusteella. Nämä toiveet ovat usein niin vahvoja, että niitä toteutetaan huolimatta mahdollisista asuin ympäristön puutteista, kuten palvelujen ongelmista tai haasteellisista työmatkoista. (Saloranta 2007, 14-15; Viinikainen & Puustinen 2000, 47.)

Useimpien maalla asujien kohdalla maaseudun myönteiset mielikuvat ovat toteutuneet. Maaseutu voi kuitenkin pahimmillaan avautua ympäristönä, jolla ei ole tarjota haluttua asuntoa tai tonttia, sopivaa työpaikkaa, toivottuja harrastuksia, palveluita eikä sosiaalisia yhteyksiä. Kaupungista muuttavan voi olla vaikea sopeutua kylän henkiseen ilmapiiriin, pitkiin välimatkoihin tai asumisen hankaluuteen. Maaseutu ei siis ole jokaiselle ihanteellinen asuinpaikka. Paitsi alueista, ympäristöistä ja niillä liikkumisesta uuden maaseudun imago syntyy ihmisestä itsestään. Nämä mielikuvat ovat olleet tähän saakka suurkaupungeja vahvasti suosivia. Edelleenkin kerrotaan ”peräkammarin pojista” ja ”Pihtiputaan mummoista”. Käytännön haasteiden lisäksi maallemuutto voi olla vaativa prosessi siis myös henkisesti ja sosiaalisesti. Maallemuuttajan on varauduttava useisiin erilaisiin elämänmuutoksiin. Maaseudulle muuttajat saattavat muun muassa vieroksua kylän menettelytapoja ja yhteisöllisyyttä. Kyläyhteisön ilmapiiri luo turvallisuutta, mutta silti jotkut voivat kokea sen sosiaalisesti uutena ja jopa ahdistavana, jolloin sopeutuminen voi olla vaikeaa. (Mäkelä 2007, 63; Saloranta 2007, 5, 23-25.)

Tutkimusten mukaan tärkeimpiä toteutuneita muutoksia maallemuuttajan arjessa ovat olleet asumisväljyyden kasvu, oman auton tarpeen kasvu, työmatkojen pidentyminen, Internetin nopea yleistyminen, alueellisten palvelujen tarjonnan vaihtelevuus, harrastamisen ja osallistumisen lisääntyminen, vain pienet tulotason muutokset, sekä kulutusmenojen huomattavat muutokset. (Kytö & Aatola 2006, 47-63.)

2.3 Maalla asumisen ja maalle muuton edistäminen sekä kehittäminen

Maaseutu on suomalaiselle yhteiskunnalle monella tavoin tärkeä. Erityisen merkittävä maaseutu on yleisen hyvinvoinnin tuottajana. Sen aineettomat resurssit kuten tila, maisema ja hiljaisuus sekä aineelliset voimavarat kuten pelto, metsä, ilma, vesi ja malmit, eivät ole pelkästään maaseudun asukkaiden hyödynnettävissä, vaan myös kaupunkilaisten käytössä ja nauttavissa esimerkiksi vapaa-ajanasumisen kautta. Maaseutu toimii koko yhteiskunnan resurssina osana kuntaa, kaupunkia ja koko Suomea. On olennaista ymmärtää, miten maamme eri alueiden vahvuudet saadaan hyödyttämään koko yhteiskuntaa ja sen kilpailukykyä. (Ruohomaa 2008, 49.)

Esimerkkinä maaseudun kehittämisen nykysuuntauksesta käy Pohjois-Pohjanmaan liiton aluekehityspäällikkö Sirkka Kylmäsen seuraava lause. ”Moderni maaseutu otettiin kantavaksi teemaksi laadittaessa Pohjois-Pohjanmaan tavoite 1 -ohjelmaa osana Pohjois-Suomen tavoite-ohjelmaa EU:n ohjelmakaudelle 2000-2006. Hyväksyttiin, että alue on maaseutua jatkossakin mutta että aletaan katsoa asioita eri näkökulmista, positiivisesti”. Kehittämisen avainasemassa ovat alueen omat ihmiset, kuntalaiset. Kehittämishalun ja -tarpeiden on siis aivan olennaista nousta alueellisista, paikallisista ja seudullisista lähtökohdista. Ihmisten toiminnassa tulisi korostua ja toteutua yrittäjäyys, toimeliaisuus, rohkeus, avoimuus ja yhteistyökyky. Nykyinen maaseutuasumisen kehittäminen on mukana useissa erilaisissa strategioissa. Sekä Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa että Valtakunnallisessa kylätoimintaohjelmassa painotetaan maallemuuton ja maaseudulla asumisen kehittämistä sekä nuorten ikäluokkien huomiointia uusien asukkaiden houkuttelussa maaseudulle. Muun muassa Maallemuutto.info:n verkkosivuille (www.maallemuutto.info) on kerätty maakunnittain runsaasti tärkeää tietoa, jota maaseudulle muuttava kaipaa avukseen. (Hakkarainen 2006, 22-23; Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus 2000, 20-21.)

Asuminen määrittelee entistä useammin maaseudulle asettumista. Useat kaupunkilaiset muuttaisivat mielellään maalle, jos siihen olisi vain paremmat mahdollisuudet. Erään tutkimuksen mukaan maalla olisi halunnut asua yli 200 000 ihmistä enemmän kuin siellä sillä hetkellä asui. Kuitenkin vain joka kymmenes arvioi asuvansa kymmenen vuoden kuluttua maaseudulla. Jos muuttamisen esteet vähenevät, lukumäärä kasvaa todennäköisesti merkittävästi. Nämä haasteet koskevat muun muassa maankäyttöä ja lupamenettelyjä, peruspalveluja,

eri asumismahdollisuuksia sekä työmatkaliikennettä ja paikasta riippumattomia ansiotyön vaihtoehtoja. Samalla on pidettävä huolta siitä, että maaseutu säilyy viihtyisänä ja luonnon kanssa harmonisena sekä kustannuksiltaan kohtuullisena - edelleenkin kokonaisuutena houkuttelevana elinalueena. Etätyö on perinteisesti nähty eräänä tärkeänä mahdollisuutena ylläpitää ja lisätä maaseudun elinvoimaisuutta. Maaseudun tulevaisuuden työelämän merkittävimpiä haasteita ja mahdollisuuksia ovatkin muun muassa etätyön mahdollistaminen, rakennustointintaan liittyvien palvelujen kehittäminen, vanhusten kotona asumisen turvaaminen, hoivayrittäjyys, kesäasukkaiden kasvava palvelujen kysyntä sekä hajallaan olevien pienyritysten voimavarojen yhdistäminen. Kaupungissa työskentely on kaikesta huolimatta nykyään merkittävin maaseutuasumisen mahdollistaja ja edistäjä. Maalla elämisen hyödyt koetaan usein suuremmiksi kuin pitkien työmatkojen tuottamat haitat. Töissä käynnin suhteen ei ole enää merkittävää pelkästään matkan pituus vaan myös liikkumisen joustavuus ja sujuvuus. Näihin haasteisiin tulisi panostaa jatkossakin. Maaseudun julkisen liikenteen säilyttäminen ja kehittäminen olisi tämän takia erittäin tärkeää. (Saloranta 2007, 5-6, 21-23.)

Mietittäessä kehittämisen tavoitteita ja menettelytapoja tulee huomioida tarkasti maaseudun moninaisuus. Elämiseen liittyvät kehitystarpeet poikkeavat merkittävästi toisistaan erityyppisillä alueilla. Muun muassa työssä käyntiin liittyvät haasteet ovat erilaisia kaupunkien läheisyydessä kuin syrjäisillä seuduilla. Kyläkeskukset koetaan usein miellyttäväksi asuinalueiksi, koska niissä toimii hyvin läheisyyden ekonomia, joka painottaa yhdyskuntien tiivyyttä ja arkielämän toimivuutta. Läheisyys ei ole maaseudulla ainoastaan fyysistä tai alueellista läheisyyttä, vaan myös kiinnostuskohteiden, toimintatapojen ja vuorovaikutuksen helppoutta sekä henkistä yhteenkuuluvuutta. Se merkitsee siedettäviä palvelun odotusaikoja, pysäköinnin sujuvuutta, palvelujen saamista yhdestä ja samasta paikasta sekä sosiaalisten verkostojen moninaisuutta. Maaseutua kehitettäessä läheisyyden ekonomia tulisi nähdä vetovoimaisena kilpailuetuna, jota suurilla kaupungeilla ei kovinkaan usein ole tarjolla. (Saloranta 2007, 6.)

Suomessa siirryttiin 1990-luvulla aluekehittämisessä ohjelmaperusteiseen aluekehittämiseen ja vastuuta kehittämistoiminnasta siirrettiin yhä enemmän kunnille ja maakunnille. Tässä alueellisessa kehittämisessä perusajatuksena on se, että alueelliset toimijat järjestäytyvät yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Merkittävänä kehittämisvälineinä EU:n vuosina 2000-2006 olivat maaseudun kehittämisohjelmat, joiden rahoitus oli täysin tai osin kansallista ja osin EU-rahaa. Kyseisenä aikana Suomessa toimi seitsemän alue- ja yhteisöaloiteohjelmaa, joiden vaikutus kohdistui maaseudulle. Yhteensä näissä ohjelmissa toteutettiin kuuden vuoden aikana yli 20 000 hanketta ja yritystukea. Olennaista tässä ohjelmatyössä oli omaehtoinen paikallislähtöinen toiminta, joka korosti yhteisöllisyyttä ja asumisviihtyvyyttä. Suomen tultua mukaan Euroopan unioniin vuoden 1995 alussa muuttui maaseudun kehittäminen siis selvästi. Uudella aktiivisuudella ja innostusta sekä uusia rahoitusmahdollisuuksia ovat maaseudun omaehtoiselle kehittämistoiminnalle tuoneet erityisesti EU:n LEADER-maaseutuyhteisöaloiteohjelma

sekä kansallisesti rahoitettava POMO-ohjelma. Näiden toteuttamiseksi paikallisten toimijoiden odotetaan omaksuvan uutta kehittämisen hallintaa, kuten kumppanuutta sekä ohjelma- ja hanketyön osaamista. Maaseudun tärkeitä kehittäjiä ovat sen aktiiviset asukkaat ja heidän kauttaan tulevat kehitystyöhön mukaan useat ammattiryhmät, yhdistykset sekä järjestöt. Järjestäytyneet paikalliset toimijat voidaan jakaa kahteen ryhmään: ammatin, harrastuksen, iän tai sukupuolen mukaisesti yhdistyksiin sekä kylätoimintaan, joka kokoaa ihmiset yhteistyöhön. Tällaiset paikalliset toimintaryhmät ovatkin edellä mainitusti Euroopan unionin synnyttämä etu Suomelle. Niiden toiminta-ajatus sopii maahamme varsin hyvin: paikalliset toimijat haastetaan tasavertaisina seututason yhteistyöhön. (Hyyryläinen & Rannikko 2000, 13-15; Kuhmonen & Niittykangas 2008, 6; Maa- ja metsätalousministeriö 2008, 7-9; Mustikkamäki & Viljamaa 2001, 31-32; Uusitalo 2003, 51, 57.)

Nykyajan muutosten nopearytmyisyys puoltaa ja tukee kasvavaa hanketoimintaa. EU:n ohjelmapolitiikan rakentuminen hankkeiden varaan oli alun alkaen ulkoapäin, uuden rahoitusmahdollisuuden kautta syntynyt mutta nyt jo sisäinen, kuntien omista lähtökohdista juontava syy hanketoiminnan tuntuvaan lisääntymiseen. Hanketyön perusajatus on yksinkertainen: asetetaan tavoite ja harkitaan sekä valitaan keinot tavoitteeseen pääsemiseksi. Eli valitaan yhteistyökumppanit ja muut toimijat, kehitetään ja muodostetaan tarpeelliset yhteistyösuhteet, hankitaan tarvittava rahoitus ja määritellään työlle kestoaike. Suomi on organisaatioiden valtakunta, mikä näkyy muun muassa lukuisina pieninä projekteina. Vapaaehtoistyössä ja talkooperinteessä Suomi menestyy kansainvälisestäkin vertailtuna hyvin, mutta organisaatioiden yhteistyö on vielä heikolla tasolla. Jo pelkästään kylä on lukuisten osapuolien yhteistyön kenttä ja kyläläinen mukana useissa verkostoissa, kunhan hän nuo yhteydet vain tiedostaa. Tämän takia kylän kehittämisen vaikein työ onkin yhteistyön käynnistäminen, ylläpito ja edistäminen. (Uusitalo 1998, 53-55.)

Kyläsuunnitelma on kyläläisten yhdessä laatima ajatus ja tahdon ilmaisu oman kylän kehittämiseksi. Vahvimmillaan kyläsuunnittelu sisältää niin toiminnallisen, maankäytöllisen kuin taloudellisenkin osuuden. Toiminnallisella suunnittelulla asetetaan tavoitteita erilaisten peruspalveluiden kehittämiseen. Näitä ovat muun muassa liikenne, päivähoito, koulutus, vesi- ja jätehuolto, sekä kaupalliset palvelut. Maankäytön suunnittelu voi yhteistyössä kunnan kanssa johtaa parhaimmillaan alueen kaavoitukseen. Taloudellisen suunnittelun tavoitteena on esimerkiksi hankkeiden kautta kehittää kylän elinkeinoja ja hyödyntää kylän voimavaroja kestävästi tulevaisuus huomioiden. (Kuisma & Peltonen 2002, 5.)

Kyläkeskeisyys voi myös hidastaa ja haitata ihmisten yhteistyötä. Kylän sijaan kehittämisen tulisikin lähteä suoraan kyläläisistä itsestään. Edellä mainittu kylätoimikunta-aatteen järjestäytyminen sekä EU-jäsenyyden tuoma hanke- ja ohjelmaperustainen maaseutupolitiikka ovat aikaansaaneet sen, että kylästä syntyvää omaehtoista kehittämistä ei enää kaivata. Kylätoi-

mikuntien päätehtäväksi onkin kärjistäen ilmaistuna tullut hankkeiden synnyttäminen hankkeiden vuoksi. Kylien ja maaseudun kehittämishankkeiden tuottamasta pääosin myönteisestä kehityksestä huolimatta niiden yhteydessä on kohdattu myös useita esteitä. Muun muassa uusien kyläläisten, ajatusten ja elinkeinojen saapuminen maaseudulle voi kohdata alkuperäisten asukkaiden vastustusta. Monet tuoreet kehittämissideat merkitsevätkin konkreettisesti uudenlaisten asukkaiden ja heidän arvomaailmansa tunkeutumista maaseudulle. (Viinikainen & Puustinen 2000, 83-84.)

Maaseutuasumisen teemaryhmä on koonnut verkkojulkaisuunsa www.maaseutuasuminen.fi hyväksi koettuja käytäntöjä maaseudun tulomuuttajien palvelemiseksi seuraavanlaisten kunnan toimintojen avulla: muuttoa harkitsevan kiinnostuksen herättäminen kunnan vetovoimatekijöiden ja vahvuuksien kautta, täsmällisen ja ajankohtaisen tiedon saannin varmistaminen esimerkiksi kunnan asuinmahdollisuuksista, työpaikoista, koko palvelutarjonnasta ja kylätöiminnasta, sekä kunnan esittely- ja kutsutilaisuudet. Kunnan keinoja huomioida uudet asukkaat ovat muun muassa tervetulokirje, -paketti tai -tilaisuus, kiertoajelu sekä erilaiset taloudelliset etuudet. Näitä ovat esimerkiksi rahalliset tuet, avustukset ja lainat, sekä palvelusetelit tai muutoin ilmaiset palvelut.

3 Verkostoituminen maaseudulla

3.1 Verkostoituminen

Verkostoituminen tarkoittaa yritysten ja organisaatioiden erilaisia yhteistyömalleja, joihin voivat samanaikaisesti osallistua useat eri toimijat. Nämä tahot voivat olla joko muita yrityksiä, organisaatioita tai muita toimijoita, ja yhteistyön voimakkuus voi vaihdella vapaaehtoisuudesta tiukasti määriteltäviin ja noudatettuihin yhteistoimintasääntöihin. Verkostoa voidaan käsitellä sen eri osina, kuten toimijoina, voimavaroina ja niiden tehtävinä tai yksilöiden keskinäisinä suhteina, rakenteina, yksiköiden yhdistäjinä tai prosesseina. Verkoston osapuolet voivat puolestaan olla yksilöitä, ryhmiä, yrityksiä tai ryhmittymiä, esimerkiksi yksittäisiä kyläläisiä, kyliä tai monen kylän kyläyhteisöjä. Näiden keskinäisessä verkostoitumisprosessissa ovat vaikuttavina tekijöinä suhteet, vuorovaikutus sekä sidokset. (Pirnes 2002, 7; Soukkio 2003, 11-12,14.)

”Ihmissuhdeverkostojen luominen ja ylläpitäminen on prosessi, jossa ihmiset vaihtavat ideoita, vihjeitä, tukea, kannustusta, ehdotuksia, neuvoja tai muita sellaisia aineettomia tai aineellisia hyödykkeitä ja asioita, jotka tukevat sekä heidän ammatillista että henkilökohtaista elämäänsä. Olennaista verkostoille on luottamus ja ihmissuhteiden vastavuoroisuus.” Verkostosuhteet edellyttävät ja vaativat luottamusta niissä toimiville. Luottamuksen eri muotoja

ovat ihmisiin ja heidän moraaliinsa, asiantuntemukseen sekä itse hankkeeseen kohdistuva luottamus. Yhteistyössä vaaditaan myös luottamusta siihen, että yhdessä tehtävä asia on mahdollinen, järkevä ja looginen. Vastavuoroisuus on verkostosuhteiden kivijalka luottamuksen ja aktiivisen tiedonkulun ohella. Vastavuoroisuus on kohteliaisuutta toisia ihmisiä kohtaan sekä palvelujen antamisen ja vastaanottamisen hyvää tasapainoa. (Niemelä 2002, 82-83; Silvennoinen 2008, 7, 36.)

Ihmisten väliset verkostot voidaan jakaa karkealla tasolla siis virallisiin ja epävirallisiin verkostoihin. Virallisia eli muodollisia verkostoja ovat muun muassa yhtiöiden hallitukset, valtioliset ja kunnalliset virastot sekä eduskunta valiokuntineen. Näille verkostoille on tyypillistä pysyvyys sekä toiminnan säännöllisyys ja säännönmukaisuus. Epävirallisilla verkostoilla on useita erilaisia tavoitteita ja tehtäviä. Jotkut synnyttävät niiden jäsenille mielihyvää tai toimivat aktiivisina informaatiokanavina. Epämuodollinen verkosto voi muodostua minkä tahansa yhteisen kiinnostuksen perusteella toisiinsa yhteyttä pitävien ihmisten kesken. Toimivat verkostot, etenkin epäviralliset verkostosuhteet, mahdollistavat tehokkaat ja hallitut toiminnot ja niiden kehittämisen jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa. Epämuodolliset verkostot parantavat lisäksi ihmisten hyvinvointia. Laadukkaat sosiaaliset suhteet edistävät terveyttä, auttavat ihmisiä parantamaan osaamistaan ja ammattitaitoaan sekä kehittämään itseään ihmisinä. Ne vankentavat myös yhteisöllisyyttä. Epäviralliset verkostot tuottavat siis muodollisiin verkostoihin verrattuna useita etuja ja hyötyjä. Ihmiset luovat epävirallisia verkostoja nykyään yhä enemmän myös sähköisesti. Moderneina esimerkkeinä toimivat muun muassa Face-Book, MySpace, Second Life ja Graiglist. Epäviralliset verkostot myös lähentävät ihmisiä. (Silvennoinen 2008, 10-12.)

Eräs merkittävä epävirallisen verkoston tyyppi on toimijayhteisö. Tällaiseksi kutsutaan yrityksistä riippumatonta asiantuntijoiden, esimerkiksi harrastajien muodostamaa ryhmää, jonka jäsenet jakavat keskenään tietoa sekä kehittävät yhdessä oppimista ja tekemistä. Toimijayhteisöverkoston kautta on myös mahdollista hankkia nopeasti asiantuntevaa apua esiin nouseviin ongelmiin ja haasteisiin. Toimijaverkostoja ovat esimerkiksi erilaiset mielihyvä-, asiantuntija-, luottamus- sekä viestintäverkostot. Verkostoitumisen synnyttämää lisäarvoa ovat esimerkiksi uusien tietolähteiden saavuttaminen, vaikutuspiirin ja -vallan lisäys, uuden tiedon synnyttäminen, innovatiivisuuden kasvu, yhdessä ja toisilta oppiminen, intuitiiviset toiminnot, uudet markkinointikanavat ja työnhakuväylät sekä -mahdollisuudet, tunnettuuden parantaminen, johtajuuden tukeminen, palvelujen aktiivinen vaihto, uusien suhteiden rakentaminen, oman toiminnan kehittäminen, sekä itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin kasvattaminen. (Silvennoinen 2008, 14-15, 22-25, 48-71.)

Erilaiset verkostot täyttävät siis monin tavoin niiden toimijoiden tai muiden yhteisöjen tarpeita ja tavoitteita. Verkostoitumisen sudenkuopilla eli mahdollisilla vaara-, uhka- tai ongelmatekijöillä taas tarkoitetaan sitä, että verkostosta on toimijalle itselleen tai hänen yhteisölleen enemmän haittaa kuin hyötyä. Verkostoitumisen ongelmatekijöiksi voivat muodostua joidenkin verkoston jäsenten toisten toimintaa olennaisesti haittaava, jopa tietoinen menettely, joidenkin verkostotoimijoiden jättäminen olennaisen tiedon ulkopuolelle tai ihmisten epäsuotuisat kokemukset kuulumisesta epävirallisiin verkostoihin. Vaikeuksia voivat lisäksi aiheuttaa puutteellinen tieto tai ymmärrys epävirallisten verkostojen tarkoituksesta ja tavoitteista, ajan tai muiden resurssien puute, verkostotoimijoiden klikkiytyminen, verkostotoimijoiden ja erityisesti verkostojen ulkopuolisten haitallinen kateus sekä kielteinen asenne. (Silvennoinen 2008, 26-30.)

3.2 Verkostoituminen, yhteisöllisyys ja vertaistuki maaseudulla

Tutkijat ovat jo pitkään yrittäneet luoda käsitteellistä mallia yhteisöllisyydelle ja naapureiden merkitykselle. McMillanin ja Chavisin (1986) mukaan ne koostuvat jäsenyydestä, tarpeiden yhtenäisyydestä ja niiden tyydyttämisestä sekä tunneperäisestä yhteenkuuluvuudesta. Unger ja Wandersman (1985) ovat sitä mieltä, että hyviin naapurisuhteisiin kuuluvat sosiaalinen ja symbolinen vuorovaikutus sekä yksilöllisten ihmisten kiinnittyminen sekä muihin ihmisiin että asuinpaikkaan. Sosiologian klassikon Émile Durkheimin (1858-1917) ajatusten mukaisesti nykyaikainen maailma syntyy, kun yhteiskunnallisen solidaarisuuden ajatusmalli vaihtuu ja kyläyhteisöjen yhteisiin arvoihin perustuva yhteisöllisyys muuntuu taloudellisten vuorovaikutusten verkostomaailmaksi. (Hautamäki ym. 2005, 133; Holmila 2001, 91.)

Historian myötä ihmisten välinen sosiaalinen yhteisyys on muuttunut ja saanut uusia muotoja. Aikanaan ihmiset liittyivät yhteen sukuina, sen jälkeen kylissä ja kaupungeissa. Keskiajan suku- ja heimoyhteisöt saivat rinnalleen statusyhteisöt, kuten killat, kauppias- ja ammattiyhteisöt. Kaupungit toivat mukanaan julkisuuden ja markkinat puolestaan julkisen viestinnän. Aiemmissä yhteisyysmalleissa yhteisö määritteli ihmisen tehtävän ja roolin. Nykyään painottuvat puolestaan yksilöllisyys sekä yksilön asema ja rooli. Olemme siirtymässä yhä enemmän perinteisestä lähiyhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Eräs yleinen maaseudun kehittämisen ehdotus ja malli onkin, että houkutellaan tietoyhteiskunnan osaajia muuttamaan maalle. Se tarkoittaa siis asumista maaseudulla etäällä työpaikkakeskittymistä ja osallistumista samalla tietoyhteiskunnan toimintoihin uuden teknologian avulla ja verkossa toimivien työ- ja harrastusyhteisöjen jäsenenä. Tavoitteena on siis yhdistää perinteisen tai luonnonläheisen asuinpaikan ja uuden teknologian käytön parhaat puolet. (Kangaspunta 2011, 15; Rättilä 2007, 34, 38; Ylönen 2000, 26.)

Tutkijat ovat kuvanneet 1920-luvun loppuosaa kyläyhteisötoiminnan tiivistymisen ja 1950-lukua kylien kukoistuksen ajaksi. 1960-luvun voimakas muutto kaupunkeihin, maaltapako, sekä yhteiskunnan kiihtynyt nykyaikaistuminen tarkoittivat nopeaa kyläyhteisön hajoamista. Traditionaalinen kyläkulttuuri sai väistyä individualismin ja perhekeskeisyyden tieltä, ja sosiaaliset suhteet perustuivat yhä useammin muihin tekijöihin kuin yhteiseen asuinpaikkaan. 1970-luvulla osana laajempaa yhteiskunnallista liikettä syntynyt ja 1980-luvulla vahvistunut kylätoimikunta-aate voidaankin nähdä vastareaktionä kyläyhteisön hajoamiselle. Vaikka kylätoimikuntien suuri arvo tunnustetaan, niiden työ on todettu hyödyllisimmäksi lähinnä elinkeinopohjaisen kehittämisen suhteen. (Viinikainen & Puustinen 2000, 72.)

Toimiva maaseutu -ohjelmassa maaseutukulttuuri määritellään siten, että ihmissuhteet ovat vastavuoroisia, ja haja-asutusalueiden yhdessäolo ja yhteistoiminta ovat luonnollinen tapavata muita ihmisiä. Muun muassa Vuokko Jarva (1998) on miettinyt, miten maaseudun perinteisestä yhteisöllisyydestä voitaisiin siirtyä aivan uudenlaiseen yhteisöllisyyteen. Ihmisen elämän laadun tukipilarina yhteisöllisyys ei välttämättä edellytä entisen kaltaista lähiyhteisöä, mutta kuitenkin jonkinlaisen yhteisön. Yhteisiin kiinnostuksen kohteisiin tai toimintoihin pohjautuvat, paikasta ja muista kiinteistä siteistä irrallaan olevat uusyhteisöt pystyvät toimimaan myös maaseudulla. Näihin kuuluvat esimerkiksi tietoyhteiskunnan uusina yhteisöinä edellä mainittujen tietoverkkojen kautta syntyvät yhteisöt, aktiiviset kylätoimikunnat, uusosuuskunnat, verkostotalouden eri toimintamallit sekä kolmannen sektorin monenlaiset muodot. (Viinikainen & Puustinen 2000, 82.)

Kylä ja kyläyhteisö voidaan nähdä sekä fyysisenä että sosiaalisena elin- ja ikääntymisympäristönä. Esimerkiksi iäkkään kyläläisen asema ja sosiaaliset kyvyt vaikuttavat siihen, minkälaiseksi hänen sosiaalinen tukiverkostonsa muotoutuu ja millaiseksi elin- ja ikääntymisympäristöksi kylä hänelle todentuu. Toimiva maaseutu ympäristö tarjoaa vanhoille asukkailleen niin avointa kuin piileväkin sosiaalista tukea. Avoin, näkyvä tuki on naapureiden, ystävien ja sukulaisten tarjoamaa todellista arjen apua. Piilevä tuki on puolestaan ikääntyvän kyläläisen kokemus siitä, että hän kuuluu siihen paikkaan ja että hänet siellä myös tunnetaan. (Vuorinen 2009, 4, 19.)

Tämän päivän tietoyhteiskunnan käsitteet osaaminen, erikoistuminen ja verkostot kuuluvat kaupunkien lisäksi yhtäläisesti myös maaseudulle. Nykyaikainen verkostoituminen on monitasoista ja eri laajuista aina kansainvälisistä suurkaupungeista liikkeelle lähtevästä globaalista toiminnasta aina maaseutukyläiden matkailuyritysten väliseen yhteistoimintaan saakka. Maaseudun erilaisten toimijoiden verkostoituminen ja yhteistyö ovatkin lähitulevaisuuden kehittämisen merkittävä tekijä. Kansainvälisesti vertaillen Suomella on poikkeuksellisen vahvat lähtökohdat lähivuosien teknologian vaatimaan kehitystyöhön: toimiva paikallishallinto, saatavilla olevia yritystiloja, ulottuvia teleyhteyksiä, kunnossa oleva tiestö sekä poikkeuksellisen moni-

puolinen asiantuntija- ja palveluverkko. Odotukset kohdistuvatkin pääosin perinteisten raja-aitojen kaatamiseen ja toimintojen yhdistämiseen, joihin tarvitaan suhteellisen vähän taloudellisia voimavaroja mutta runsaasti asenteellista joustoa. Oma-aloitteisuus ja -ehtoisuus sekä vaikuttaminen ja tekeminen alhaalta ylöspäin kuvaavat tulevaisuuden maaseutua. Jo nyt on olemassa runsaasti vireitä kylätoimikuntia, aktiivisesti toimivia yhdistyksiä, kumppanuusryhmiä sekä LEADER- ja POMO-ryhmiä, jotka toteuttavat maaseudun uutta visiota. (Uusitalo 1998, 17-18.)

Suomen maaseutututkimus muuttui merkittävästi 1970-luvulla, kun yliopistotutkijat ja uusia vaikuttamisen kanavia etsineet kyläläiset alkoivat miettiä yhdessä maaseudun haasteita. Kylätutkimuksen aloittamiseen oli vaikuttamassa kolme ydinasiaa: maaseudun taloudellinen ja sosiaalinen taantuma, lisääntynyt tutkimustieto maaseudun ongelmista sekä tarve löytää vaihtoehtoja kaupunkipainotteiselle suunnittelulle ja kehittämiselle. Toiminnallinen kylätutkimus perustui maaseudun traditionaalisen yhteisömallin, kylän, ongelmien ratkaisuun ja toimintojen kehittämiseen. Toiminnallisen kylätutkimuksen yhtenä päämääränä on kylien väestön innostaminen yhteistoimintaan. Sen alkutaipaleella perustettiin kylätoimikuntia, jotka toimivat muun muassa kylän asukkaiden ja yliopistotutkijoiden yhteistyöfoorumina sekä kylään kohdistuvien uhkatekijöiden torjujina. Vuonna 1977 Suomessa toimi 54 kylätoimikuntaa - 1990-luvun alkupuolella jo yli 3000. Nykyään ne työskentelevät maaseudun elinolojen kehittäjinä yhteistyössä toisten kylien ja kyläyhdistysten kanssa. Kylän ja sen ympäristön välisestä vuorovaikutuksen määrästä, voimakkuudesta ja laadusta riippuu, miten toimivaksi ja toiminnalliseksi kokonaisuudeksi kylä muotoutuu. Kyläyhteisöjen menestys syntyy siis niiden rakenteesta, tarjoamista palveluista sekä jäsenistä. (Soukkio 2003, 19-21.)

Kylätoiminta on maaseudun asukkaiden yhteistoiminnan malli, joka on rikkonut vanhoja sosiaalisen paikallisjärjestelmän raja-aitoja, koonnut yhteen kylien resursseja sekä tarjonnut uusille asukasryhmille vaikuttamismahdollisuuden ja -kanavan yhteiskuntaan. Kylätoiminnalla on ollut ja on edelleenkin suuri merkitys myös erilaisten maaseutuhankkeiden totutuksessa. Esimerkiksi vapaa-ajantoimintojen kehittäminen, tieasioiden edistäminen ja perus- sekä lähipalveluiden turvaaminen ovat todistaneet kyläyhdistysten ja -toimikuntien tärkeyden maaseudulla. Kylätoiminta merkitsee nykyään etenkin kyläläisten elinolosuhteiden ja koko kylän kehittämistä perustanaan yksimielisyys, oma-aloitteisuus ja -toimisuus sekä yrittämisen halu ja motivaatio. Yksittäisten kyläläisten erilaisuus ja erilaiset resurssit ovat kyläyhteisön vahvuus. (Soukkio 2003, 21-22.)

Alkujaan suomalaiset yhteisöt olivat siis perhe- tai heimo- ja kyläyhteisöjä, joiden selviytymisen ratkaisi jäsenten välinen huolenpito. Suomalaisissa maaseudun kyläyhteisöissä solidaarinen yhteisvastuu on aina ollut vahva. Tämän vertaistoiminnan perustana on ollut ihmisten voimakas vuorovaikutuksen tarve. Uudessa yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa edellä maini-

tut perinteiset yhteisömuodot ovat taantuneet, vertaistoiminta on noussut uudeksi mahdollisuudeksi rakentaa tarpeellista yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys pohjautuu luottamukseen, joka puolestaan synnyttää turvallisuutta. Ryhmällä onkin useimmiten enemmän voimaa tuoda ongelmia esille ja vaikuttaa asioihin kuin yhdellä yksittäisellä kansalaisella. (Laatikainen 2010, 10.)

Erityyppisten vertaisryhmien, -verkostojen ja erilaisten oma-apuryhmien määrä on kasvanut huomattavasti Suomessa viimeisten vuosien aikana. 1990-luvun lama oli osaltaan vahvasti synnyttämässä näiden vapaaehtoistoimintojen erilaisia malleja. Vertaistoiminnan nopea kasvu paljastaa, että ihmisillä on voimakas tarve jakaa kokemuksiaan ja saada tietoa samankaltaisessa elämäntilanteessa olevilta. Vertaistuen eri muodot ovat olleet esillä vahvasti myös julkisuudessa ja mediassa. Pohjoismaiden suhteellisen laadukkaat julkiset palvelutkaan eivät ole vähentäneet vertaisryhmien tarvetta. Niitä korostetaan nyt myös uudessa lastensuojelulaissa sekä erilaisissa kansalaisten hyvinvointiin liittyvissä strategioissa. Vertaistoiminnan myötä myös sen erilaiset kehittämishankkeet ovat yleistyneet, mikä tulee esille muun muassa Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) avustuspäätöksistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton (STKL) tuottamassa Järjestöbarometrissä järjestöt ovat merkittäviä vertaistoiminnan synnyttäjiä ja tuottajia. Sen vuonna 2007 Keski-Suomessa laatiman hyvinvointikatsauksen tuloksena merkittävimmät tekijät hyvinvoinnin suhteen ovat koettu terveydentila, usko omiin mahdollisuuksiin ja taitoihin, sekä sosiaaliset suhteet ja luottamus toisiin ihmisiin. Hyvinvoinnilla on lisäksi vahva yhteys aktiiviseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen. (Laatikainen 2010, 10-11; Nylund & Yeung 2005, 195.)

Vertaistuella ja vapaaehtoistyöllä on erityisesti vaikeissa elämänvaiheissa voimakas yhteiskunnallinen merkitys. Vertaistuen eri muodoilla on lisäksi vahvaa ennalta ehkäisevää vaikutusta ja yhteiskuntaa uudistavaa sekä kansalaisten aktiivisuutta lisäävää voimaa. Kansalaisjärjestötoiminnan strategian 2010 mukaan ”vertais- ja tukihenkilötoiminta tuottaa ruohonjuuritasolla yhteiskuntaan hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa, jota viranomaistoiminta ei kykene tuottamaan. Vertaistuki ei ole tärkeää vain ongelmatilanteissa, vaan se toimii myös arkipäivän elämänlaadun vahvistajana.” Vertaistuen määrä on kasvanut myös Internetin käytön ja sosiaalisen median yleistyessä. Verkko on osaltaan mahdollistanut myös yhteisöllisen median syntymisen. Internetissä vaikuttavat vertaistukiryhmät ovat siis osa yhteisöllistä mediaa. (Laatikainen 2010, 11, 71-72.)

Toimimista yhdessä yhteisten päämäärien hyväksi alettiin nimittää sosiaalisiksi pääomaksi varsin myöhään ja vireän keskustelun aihe siitä tuli vasta 1990-luvulla. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa, että luottamus yhteiskuntaan, yhteisöjen epämuodolliset ja muodolliset toimintamallit, kansalliset vuorovaikutusverkostot, arvot ja arvostukset, sosiaaliset säännöt ja muut perustat vaikuttavat merkittävästi taloudelliseen kehitykseen sekä tehostavat lisäksi yksilöi-

den tavoitteiden saavuttamista. Sosiaalisen pääoman olennaiset elementit ovat luottamus, sosiaaliset verkostot ja osallistuminen. Sen voidaan katsoa lisäävän sekä yksilön että yhteisön hyvinvointia, koska toimiva luottamuksellinen sosiaalinen verkosto ja tuki helpottavat ihmisten toimintaa ja elämää. Sosiaalinen pääoma on siis laaja käsite, joka on otettu myös erilaisen politiikan toimenpiteiden osaksi ja Euroopan unionin yhdeksi maaseudun kehittämisen ohjelmalliseksi tavoitteeksi. Muun muassa Maailmanpankki on kiinnostunut sosiaalisen pääoman sisällöstä osana kestävästä kehityksestä. Muun muassa Suomessa sosiaalinen pääoma on liittynyt erityisen vahvasti maaseudulla toteutettuihin EU:n Leader-ohjelmiin. Leader-menetelmä kohdistaa maaseudun paikallisen tason yhteistyötä juuri sosiaalisen pääoman kehittämiseen. Paikallisilla toimintaryhmillä onkin ollut Suomessa erityisen suuri merkitys sosiaalisen pääoman kehittämisessä. Se saadaan hyötykäyttöön verkostoitumalla ja yhteistyötä rakentamalla. Rajalliset voimavarat ovat maaseutumme kehittämisen suurin ongelma ja haaste. Sosiaalisesta pääomasta voikin tulla jatkossa kylän tai kunnan keskeisin kilpailukyvyn perusta. (Heikkilä 2006, 51; Maa- ja metsätalousministeriö 2008, 109-111; Niemelä 2002, 74; Pehkonen 2004, 35.)

Nykyrahoittajat suosivat erityisesti hankkeita, joissa on mukana useita toimijoita ja joissa harjoitetaan alueellista ja kuntien sekä eri järjestöjen välistä yhteistoimintaa. Pelkästään hankerahoituksen kautta syntyvien projektien työllistävä merkitys on jo itsessään huomattava. Lisäksi nämä rahoitusmekanismit innostavat toimijoita yhteistoimintaan ja verkostoitumaan. Tämä yhteistyö rakentaa puolestaan uusia toimintamalleja ja sosiaalisia kehitysideoita, jotka parantavat kansalaisten hyvinvointia. Useiden toimijoiden keskinäisten hankkeiden lähtökohtana ovat yhteiskunnallisten ongelmien muutokset, jotka vaativat aivan uudenlaisia lähestymistapoja. Perinteiset rajat ylittävä toimijajoukon yhteistoiminta ja erilaisista lähtökohdista juontavat yhteiset verkostot rakentavat perustaa uusille kehitysajatuksille ja -ideoille. Näillä hankkeilla voidaan kehittää kuntien toimintaa, mutta ei kuitenkaan kokonaan korvata niiden puuttuvia peruspalveluja tai poistaa resurssivajeita. (Möttönen & Niemelä 2005, 163-165.)

4 Toteutus

4.1 Toimintaympäristön kuvaus ja kohderyhmä

Lapinjärvi on pieni maalaisidyllinen kunta, jossa kaikki tarvittavat päivittäiseen elämiseen liittyvät palvelut sijaitsevat kirkonkylällä. Kuntalaisten saatavilla ovat muun muassa terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, apteekki, vakuutusyhtiö, tilitoimisto, kampaamot, kukkakauppa-lahjatavaraliike, pankki, posti sekä kunnantalolla sijaitseva yhteispalvelupiste. Pienenä kuntana Lapinjärvi tavoittelee lisää asukkaita sekä elämää kuntaan ja sen kyliin. Mahdollisille

maallemuuttajille on kuntaa markkinoitu idyllisenä ja maalaisromanttisena asuinpaikkana. Lapinjärvi mahdollistaa laadukkaan asumisen, turvallisen elämisen ja edullisen elinmahdollisuuden. Lapinjärven asukkaat ovat erittäin aktiivisia ja kunta tunnettu useista kolmannen sektorin toimijoista. Kunnassa asuu suuri määrä yhteistyökykyisiä ja innovatiivisia ihmisiä, joilla on halua ja kykyä osallistua kunnan ja sen kylien kehittämiseen. Vapaaehtoistoiminnalla on ensisijaisen tärkeä merkitys maaseutualueiden ja kylien elinkelpoisina säilymisen kannalta.

Maallemuutto merkitsee suurta elämän muutosta. Haasteena on integroituminen ja kotiutuminen uuteen, sinänsä miellyttävänä koettuun asuinympäristöön. Sopeutuminen saattaa olla usein pitkällistä ja hankalaa verkoston puuttumisen takia. Osa innolla maaseudulle muuttaneista pettyy, luovuttaa kesken sopeutumisprosessin ja etsii jälleen uuden asuinpaikan kaupungista. Tähän tarpeeseen perustettiin 21.1.2010 Lapinjärvellä Ystäväympyrä ry, jonka kohderyhmänä ovat Lapinjärven kunnan asukkaat sekä kolmannen sektorin toimijat.

Lapinjärvi on vajaan 3000 asukkaan kunta itäisellä Uudellamaalla. Kunnassa on 12 kylää ja jokaisella kylällä on oma vahva identiteettinsä ja usealla jopa oma murteensa. Kuntalaisista noin 64 % on suomen- ja 33 % ruotsinkielisiä. Ulkomaiden kansalaisten osuus väestöstä on noin 3 %. Vuoden 2010 lopussa 0-14 -vuotiaiden osuus oli noin 15 % ja 15-64 -vuotiaiden osuus väestöstä noin 62 %. Väkiluku pieneni 1,8 % vuosina 2009-2010 ja kunta oli lievästi muuttotappiolinen. Muuttovirta Lapinjärvelle oli korkeimmillaan vuosina 2006-2007, jonka jälkeen kuntaan muuttaneiden määrä on laskenut. Kesämökkejä oli kunnan alueella 444 kpl, eli runsaasti kokonaisuutena verrattuna (1314) verrattuna. Kunnan työttömyysaste vuonna 2010 oli 9,4 %. Kunnassa asuvien työssäkäyvien lukumäärä oli 1195 ja kunnan työpaikkoja 1019. Omassa kunnassa työskentelevien osuus työssäkäyvistä oli 57,8 % vuoden 2009 lopussa. Eläkeläisiä kuntalaisista oli 29,7 %. Yritystoimipaikkoja vuonna 2010 oli kunnassa 354. Pääelinkeino on edelleen maatalous, vaikkakin alueella toimii myös useampia teollisuuden ja palvelualan yrittäjiä. (Lähde: Lapinjärven kunnan tilastotiedot. Tilastokeskus 2010. Liitetaulukko).

4.2 Toteutuksen työvaiheet

Toiminnallisen opinnäytetyömme ensimmäinen työvaihe käynnistyi siten, että keräsimme Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoiden yhteystiedot v. 2011 touko-elokuun välisenä aikana. Kokosimme kunnan eri yhdistysten, seurojen ja muiden vapaaehtoistoimijoiden yhteystiedot rekisteriksi. Tiedon keräämiseen olemme käyttäneet patentti- ja rekisterihallituksen rekisteriä, Internetiä, kunnan kotisivuja sekä kunnan yhteyspalvelupistettä, sekä muita tietolähteitä. Olemme hyödyntäneet pienen kunnan asukkaiden tunnettavuutta, sekä olleet puhelinyhteydessä eri toimijoihin. Olemme vierailleet erilaisissa tapahtumissa ja haastatelleet kuntalaisia. Koska Lapinjärvi on vajaan 3000 asukkaan kunta, tiedonkeruu on suhteellisen tehokasta ja nopeaa. Tietojen kokoamiseen on

kokonaisuudessaan mennyt aikaa noin neljä kuukautta päivityksineen. Tiedon keruuseen ovat vaikuttaneet eri toimijoiden muuttuvat tekijät ja uusien toimijoiden ilmaantuminen, sekä vanhojen poistuminen. Toimijatietojen keräämisen ja -rekisterin rakentamisen tavoitteena on saada yhteys kolmannen sektorin toimijoihin ja sen myötä kaikkiin Lapinjärven kunnan asukkaisiin ”Lähellä on tilaa-Hjärterum”-hankkeen hyötyjen toteuttamiseksi.

Toisena toiminnallisen opinnäytetyömme osiona olemme tuottaneet kolmannen sektorin toimijoille suunnatun infotilaisuuden toimintamallin (liite 1) sisältäen tapahtuman kutsukirjeen (liite 2), ohjelman (liite 3) sekä jaettavan kirjallisen materiaalin (liite 4). Lapinjärven kunnassa käynnistyvän hankkeen ”Lähellä on tilaa-Hjärterum” tiedotustilaisuuden tarkoituksena on kertoa tulevasta hankkeesta kolmannen sektorin toimijoiden yhteyshenkilöille ja sitä kautta muille kunnan asukkaille.

Kutsukirjeen tavoitteena on antaa Lapinjärven kolmannen sektorin toimijoille sekä muille mahdollisille asiasta kiinnostuneille alustavaa tietoa tulevasta hankkeesta, kutsua heidät koolle kuuntelemaan hankkeen ydinasioita, sekä herättää kiinnostus yhteistyön sekä verkostoitumisen kehittämiseen kunnassa. Kutsu lähetetään postitse kaikille Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoiden yhteyshenkilöille.

Infotilaisuuden suunnittelun lähtökohtana oli kunnan virkamiesten, kolmannen sektorin toimijoiden sekä Ystäväympyrä ry:n hallituksen jäsenien mielipiteiden kartoitus sekä yhteisen linjan selventäminen. Kirja Evenemang (2009, 98.) korostaa yksilön ajankäytön hallinnan tärkeyttä ja konseptin suunnittelua toimivaksi kokonaisuudeksi. Olemme pyrkineet huomioimaan tämän työskentelyssämme. Materiaalin laadinnassa olemme hyödyntäneet lisäksi teosta Ideasta kokoukseksi (2004,177). Saimme kirjasta tukea tiedotustilaisuuden kokonaisuuden hahmottamiseen, kohderyhmä, tavoitteet ja tulokset huomioiden. Infotilaisuuden tavoitteena on kertoa hankkeesta ja sen hyödyistä kuntalaisille sekä saada kolmannen sektorin toimijat mukaan innostuneesti ja innovatiivisesti rakentamaan hanketta eteenpäin sekä kehittämään yhdessä verkostoitumista.

Tiedotustilaisuudessa jaettava kirjallinen materiaali sisältää tietoa Ystäväympyrästä sekä hankkeen ideologiasta ja tulevaisuuden tavoitteista. Materiaali on ihmisläheinen, lukijaystävällinen sekä helposti ymmärrettävä. Sen toivotaan herättävän kysymyksiä sekä käynnistävän vilkasta keskustelua osanottajien keskuudessa. Uudet ajatukset sekä ideat lähtisivät näin liikkeelle ja kohderyhmä innostuisi asiasta. Infotilaisuudessa jaetaan tietoa hankkeesta mahdollisimman laajasti, jotta toimijat pystyvät suunnittelemaan ja toteuttamaan keskinäistä verkostoitumistaan tavoitteenaan auttaa kolmannen sektorin toimijoiden palvelujen tuottajia pysymään aktiivisina ja elinvoimaisina. Tämä varmistaa myös toiminnan tulevaisuuden.

Infotilaisuus on iltatapahtuma, jotta mahdollisimman monella kolmannen sektorin toimijalla ja kuntalaisella on mahdollisuus osallistua siihen. Tilaisuuden vastuuhenkilönä toimii Ystäväympyrän puheenjohtaja. Hän hoitaa kaikki käytännön järjestelyt yhdessä tulevan hanketyöntekijän kanssa. Tilaisuus kestää kaksi tuntia kahvituksineen. Ystäväympyrän puheenjohtaja avaa tapahtuman esitellen itsensä, hanketyöntekijän ja kertomalla lyhyesti Ystäväympyrän toiminnasta. Hanketyöntekijä kertoo tämän jälkeen yksityiskohtaisemmin hankkeesta, sen tavoitteista ja jatkosuunnitelmista. Infotilaisuudessa jaetaan kirjallinen materiaali, jossa kerrotaan Ystäväympyrä ry:n sekä hankkeen ydinasiat.

Tuotoksemme tavoite on hyvin konkreettinen. Tarkoitus on tukea tulevaa hanketta ja auttaa hankkeen etenemistä. Tavoitteena on saada rakennettua toimiva konsepti, joka palvelee kuntalaisia ja kolmannen sektorin toimijoita kokonaisvaltaisesti edistäen ja tukien heidän toimintaansa ja tavoitteitaan omissa organisaatioissaan. Jatkon tavoitteena on järjestää Lapinjärven kunnassa infotilaisuuksia, joissa opinnäytetyömme toiminnallisia tuotoksia voitaisiin hyödyntää verkostoitumisen kehittämiseksi.

5 Pohdinta

5.1 Prosessin arvio

Toiminnallinen opinnäytetyömme prosessi on ollut haastava kokonaisuus, joka on vaatinut pitkäjänteisyyttä ja runsaasti aikaa. Muun muassa tausta- ja teoritiedon sekä muun lähteaineiston kerääminen ja muokkaus ovat vaatineet paljon voimavaroja. Tutkittua tietoa maallemuutosta ja verkostoitumisesta löytyi runsaasti ja se tuki opinnäytetyömme tavoitteita ja rakentamista.

Opinnäytetyömme ensisijainen tavoite oli luoda Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoiden yhteystietorekisteri sekä infotilaisuuden konsepti, joka sisältää heille suunnatun kutsukirjeen, tapahtuman ohjelman sekä jaettavan kirjallisen materiaalin hankkeesta nimeltä ”Lähellä on tilaa-Hjärterum”. Tämä tavoite on mielestämme kokonaisuutena onnistunut hyvin. Olemme pyytäneet tuotoksistamme erillisen ulkopuolisen arvion Lapinjärven kunnanvaltuuston jäseneltä Ari Koivistolta. Infotilaisuuden konseptin ja sen kokonaisuuden arvio on erillisenä kohtana 5.2 tuotoksen arvio. Myöhemmin toteutettavien infotilaisuuksien toimintamallin onnistuminen ja sen hyödyt arvioidaan hankkeen edetessä vuosina 2012-2014. Pidemmän aikajänteen tavoitteet konkretisoituvat hankkeen edetessä. Näitä ovat muun muassa kunnan kolmannen sektorin toimijoiden välisen viestinnän ja pitkäjänteisen yhteistyön, sekä kuntalaisten integroitumisen kehittäminen.

Opinnäytetyön tekijöiden omat tavoitteet eli kolmannen sektorin toimijoiden yhteystietorekisteri, sekä tiedostustilaisuuden konsepti materiaaleineen ovat toteutuneet suunnitellusti ja myös hankkeen tavoitteita tukien.

Koemme onnistuneemme kokonaisuutena hyvin. Palkitsevinta on ollut saada aikaan konkreettisesti Lapinjärven kunnassa hyödynnettävä tuotos. Oman oppimisen kannalta tärkeintä on ollut uuteen aihealueeseen tutustuminen ja sen tuomat erilaiset näkökulmat. Ongelmallisinta on ollut pitää erillään taustahankkeen ja opinnäytetyön tavoitteet. Projektille tyypillisiä riskitekijöitä, kuten työmäärän ja resurssien epätasapainoa sekä sidosryhmien heikkoa sitoutumista ei esiintynyt tämän prosessin aikana.

5.2 Tuotoksen arvio

Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksina teimme Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoiden yhteystietorekisterin sekä heille suunnatun tiedotustilaisuuden konseptin sisältäen kutsukirjeen, ohjelman sekä infotilaisuudessa jaettavan kirjallisen materiaalin. Tuotosten kokonaisuus on mielestämme onnistunut suunnitelman ja tavoitteiden mukaisesti hyvin.

Kolmannen sektorin toimijoiden rekisterin kerääminen vaikutti aluksi helpolta tehtävältä, mutta osoittautuikin hyvin haasteelliseksi, sillä monet toimijat olivat vaihtaneet yhteyshenkilöitä ja toiset eivät kokeneet olevansa niin aktiivisia, että haluaisivat mukaan jne. Erilaisia ongelmakohtia esiintyi ja tiedonkeruu sekä tietojen päivitys tuntui kestävän ikuisuuden. Toimijoiden yhteystietorekisteriä päivitettiin ja se muuttui sekä supistui lähtötilanteesta. Olemme mielestämme päässeet tavoitteeseen ja suurimmaksi osaksi saaneet kolmannen sektorin toimijat samaan rekisteriin.

Infotilaisuuden suunnittelua varten, luimme teoksia ja oppaita koskien tapahtumien järjestämistä, ja saimme hyvää tietoa konseptin rakentamiselle. Lopputulos on mielestämme hyvä ja kokonaisvaltainen tähän tarkoitukseen. Infokirje on laaja ja paljon tietoa sisältävä kirje, joka on riskialtis siinä mielessä, että lukija saattaa kyllästyä ennen kuin on päässyt kunnolla alkuun. Kirje on mielestämme kuitenkin asianmukainen ja sisältää paljon tietoa, jotta lukijalle selviää mikä kirjeen tarkoitus on.

Infotilaisuuden materiaalin tuottaminen itsessään tuntui miellyttävältä. Koska halusimme materiaalin todella palvelevan kuntalaisia, teimme pienen kyselyn kunnan luottamushenkilöille, kunnan virkamiehille ja muutamille kunnan asukkailla, miltä tuotos vaikutti. Tämä osaltaan loi raamit uusiksi ja saimme yhdessä työstää kattavamman sekä ymmärrettävämmän materiaalin, joka oli linjaltaan yhtenäinen toiveiden ja tekijöiden ajatusten kanssa. Materiaalin lu-

ettaminen oli todella hyödyllinen asia, sillä teksti muuttui lukijaystävällisemmäksi ja ymmärrettävämmäksi, mikä osaltaan palvelee laajemmin kaikkia osapuolia.

Arviointia (suora tekstilainaus: Lapinjärven kunnanvaltuuston jäsen Ari Koivisto 30.1.2012)

”Hankkeen aloitus, kuten koko hanke, nojaa nyky-yhteiskunnan kannalta tärkeään arvoon eli yhteisöllisyyteen. Se on jo tärkeä tulos sinänsä. Kohderyhmien ja yhdyshenkilöiden tietojen ennakkokerääminen, henkilökohtainen kutsu ja ennakkomateriaalin jako varmistavat hyvän aloituksen.

Kutsuttavat yhdyshenkilöt edustavat omaa organisaatiotaan, joihin saatava toimiva yhteys hankkeen ajaksi. Näiden välille kannattaa heti alussa luoda toimiva verkosto. Koska suuri joukko, voisi kyseeseen tulla myös yhdyshenkilöistä muodostettava pienempi, sitoutunut ryhmä projektihenkilön avuksi. Koko organisointi (muodot, työtapo, aikataulut jne.) pitäisi sopia jo ensitapaamisessa.

Kuntalaisten informointi olisi mielestäni tärkeää ja motivoivaa myös heti alussa, ennen tai jälkeen 1. tapaamisen. Aivoriihi ja resurssien yhdistäminen tulisivat vasta myöhemmin.

Tulosten mittausta varten tulisi jollain yhteisellä kyselyllä selvittää asioiden nykytila (helpottaa lopullisten tulosten analysointia).

Osa toimijoista melko suppeasti suuntautuneita (metsästysseurat, kalastuskunnat ym.) mutta varmasti jotain yhteistä löytyy. Ikäihmisten hyvinvointiin suuntautunut Liekki-yhdistys tulisi listata mukaan. Varsinainen kutsuosa hukkuu tekstiin. Näiltä osin toivon selkeää korostamista (lihavointi, tekstin koko, kehystys ym.). Hankkeen tarkoitus ei voine olla sama kuin Ystäväympyrän toiminta-ajatus. Näkisin, että tarkoituksena on uusien toiminta- ja yhteistyömallien löytäminen ko. toimijoille.

Uskon, että hanke lisää avoimuutta, yhteistyötä ja osallistumista kuntalaisten keskuudessa. Myös kunta odottaa mielenkiinnolla tuloksia. Alku on lupaava. Mielestäni opinnäytetyö voidaan hyvin julkistaa yhtenä esimerkkinä hyvästä hankealoituksesta”. (Ari Koivisto 2012)

5.3 Ammatillisen kasvun arvio

5.3.1 Brusas Tea

Opinnäytetyö oli jo opiskelujen alussa hieman tummana pilvenä ajatusmaailmassani. Aikaisempien opintojen yhteydessä tehtyjä opinnäytetöitä kun muistelin, niin tiesin että edessä on

toimielias työ, joka täytyy saada tehtyä, mikäli haluaa valmistua. Pohdiskelin erinäisiä vaihtoehtoja ja lopulta sain opinto-ohjaajaltani idean jota rupesin vääjäämättä pureskelemaan. Sain myös kreivin aikaan mukaani Maarit Kokkosen ja näin ollen kesä, syksy sekä alkutalvi ovat kuluneet opinnäytetyön maailmassa.

Koska opinnäytetyön lähtökohtana on taustahanke nimeltä ”Lähellä on tilaa-Hjärterum”, jota on enempi ja vähempi työstetty kolmen vuoden ajan, on työ entistä mielekkäämpää ja tuntuu että on hyödyksi, eikä ainoastaan työstä virtuaalista kohdetta. Kesän aikana on rakennettu teoreettista viitekehystä, tutustuttu kirjallisuuteen koskien maallimuuttoa ja verkostoitumista. Aineistoa on luettu, analysoitu, reflektoitu ja rekonstruoitu. On haastateltu ihmisiä ja kerätty tietoa kolmannen sektorin toimitsijarekisteriin. Syksyn aikana on tavattu kunnan virkamiehiä, luottamushenkilöitä ja muita kunnan asukkaita ja kuunneltu heidän mielipiteitään infotilaisuuden konseptia ajatellen. On luovittu ja mietitty ja lopuksi löydetty kultainen keskitie joka miellyttäneet suurimmaksi osaksi kaikkia osapuolia. Töitä on tehty kovasti ja paljon on saatu aikaiseksi ja työkin edennyt asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Koen työn olleen henkisesti todella vaativa ja on näin ollen koetellut omaa jaksamistani ja aika-ajoin oma ymmärtämys asioiden suhteen on ollut hukassa ja ajatusmaailma seissyt paikoillaan. Totaalinen motivaation puute ja väsymys on myös koettu tämän työn aikana. Oma voimattomuus tuntui pahalta. Nyt jälkikäteen tuli oivallus; tähän kuuluu kokonaisuudessaan tähän prosessiin, jotta voi ihmisenä, kirjoittajana, analyttikkona hieman taas kasvaa ja kehittyä.

Työn edetessä on hahmottunut erinäiset käsitteet ja oma oppiminen kokonaisuuksien tekemisessä ja ymmärtämisessä on laajentunut. Oma kehitys opintojen suhteen näkyy mielestäni tekstin muodostamisessa ja käsitteiden käyttämisessä. Oman tekstin tuottaminen on rikastunut ja monipuolistunut ja työn rakentaminen ymmärrettävään muotoon on hahmottunut entistä enemmän.

Hanketyö on selkiytynyt ja tuntuu upealta saada olla todistamassa hankkeen etenemistä ja päätöstä, sitten kun sen aika koittaa. Tuntuu hyvältä olla mukana kehittämässä yhteiskuntaa ja ihmisten hyvinvointia.

Oma ote työskentelyyn on myös opintojen edetessä muuttunut. Vaatimustaso ei ole laskenut eikä noussut, mutta järkeistynyt. Sillä tarkoitan sitä, että pitkäjänteisyys on lisääntynyt ja olen oppinut löytämään asioista oleellisen tiedon ja sitä mukaa myös oppinut karsimaan pois sen mitä ei tarvita, ilman syällisyyttä tai pohdintoja edestakaisin. Jos ihmisistä puhutaan aikuistumisesta, niin opinnäytetyö prosessin aikana olen ammatillisesti aikuistunut.

Asiat ovat monella tasolla järkeistyneet ja sanat kuten ”teoreettinen viitekehys” tai ”tutkimusmenetelmä osaaminen” eivät enää pelota, ei edes säikäytä. Tuntuu hienolta ymmärtää

kokonaisuuksia ja hahmottaa erilaisia sisältöjä ja niiden kehitystä eteenpäin. Omaa ammatillisen kehityksen kasvua on hieman hankala kokonaisuudessaan määritellä tämän prosessin ollessa niin tuore, hyödyt konkretisoituvat varmasti enemmän tulevaisuudessa. Viime aikojen intensiivinen puurtaminen työn parissa on kyllä ollut mielenkiintoinen prosessi niin hyvässä kuin pahassa. On löytänyt itsestään piilossa olleita voimavaroja ja saanut ne hyödynnettyä maksimaalisesti. Tavoite alun alkaen on ollut se, että selviää kunnialla opinnäytetyöstä ja saa yllpeästi tuotosta esittä.

5.3.2 Kokkonen Maarit

Aloittaessani opinnäytetyön prosessia, kiinnostavia aiheita oli monia joita pohdin tulevan terveydenhoitajan näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteeksi päädyin haastamaan itseni valitsemalla perinteisestä hoitoalan alueesta poikkeavan aiheen, jota voisin myös hyödyntää omassa pienessä asuinkunnassani Myrskylässä. Koska opinnäytetyön aihe sivuaa yhteiskunnallisia asioita, jotka nivoutuvat sosiaalispsykkiseen hyvinvointiin, on tämä opinnäytetyöprosessi osaltaan haastanut pohtimaan yhteiskunnallisella, - ja kuntatasolla, miten voidaan pienin teoin lisätä sosiaalispsykkistä hyvinvointia verkostoitumista kehittäville toimenpiteillä, jossa hyötyvät niin pienen kunnan asukkaat kuin myös yrittäjyys.

Toiminnallisen opinnäytetyön työstäminen on ollut tekijäänsä palkitsevaa, koska projektin tuotoksia eli yhteystietorekisteriä sekä infotilaisuuden konseptia materiaaleineen tullaan konkreettisesti hyödyntämään Lapinjärven kunnan hankkeessa nimeltä ”Lähellä on tilaa-Hjärterum”. Innoittavinta on ollut myös se, että toiminnallisen opinnäytetyön tuotokset konkretisoituvat suoraan hanketyöntekijälle, kolmannen sektorin toimijoille sekä kuntalaisille hyvinvoinnin parantamiseksi. Opinnäytetyömme tukee taustahankkeen tavoitteita ja etenemistä yhteisöllisen verkostoitumisen ja vertaistuen kehittämisessä Lapinjärven kunnassa.

Lisäksi opinnäytetyöhön integroituu palveluinnovaatiotehtävä, jossa suunnittelin ja toteutin kyselylomakkeen suomen- ja ruotsinkielisinä. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa Lapinjärven kunnan asukkaiden mielipiteitä ja arvioita hankkeen sekä kunnan palvelujen kehittämiseksi. Hankkeen tulokset konkretisoituvat vasta tulevaisuudessa hankkeen käynnistyessä ja edetessä vuosien 2012-2014 aikana.

Opinnäytetyön rakentamisen eri vaiheissa on ollut monia haasteita. Tutustuin ensin naapurikuntani Lapinjärven hankkeeseen nimeltä ”Lähellä on tilaa-Hjärterum”. Minulle täysin uuteen hanketyön maailmaan sekä useisiin eri toimijoihin ja järjestöihin tutustuminen vei runsaasti aikaa ja oli lähtökohtana projektin rakentumiselle. Haasteena olivat muun muassa käytettävissä olevan ajan rajallisuus, sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen opinnäytetyökentelyyn. Työ on ollut pitkäjänteistä ja tavoitteellista kurssitoverini kanssa. Opinnäytetyön

ohjauskeskustelut ovat olleet ammatillisesti kehittäviä. Opinnäytetyön tavoitteita reflektoiden voin lopputuloksena todeta, että olen oppinut paljon uutta sekä erilaisia näkökulmia terveyden ja sosiaalispsykkisen hyvinvoinnin kannalta. Voin myös todeta, että tässä opinnäytetyön prosessissa minulle on avautunut uusi innovatiivinen perspektiivi verkostoitumisen ja epävirallisten toimijoiden (kolmannen sektorin) merkityksestä ja hyödyllisyydestä kunnan kehittämässä.

Toiminnallisen opinnäytetyön osuuden ja tuotosten työstäminen vei runsaasti aikaa ideoinnista varsinaiseen toteutukseen saakka. Tausta- ja teoretiedon sekä muun lähdeaineiston etsiminen ja hankkiminen sekä niihin perehtyminen ja syventyminen vaati paljon voimavaroja.

Ammatillista kasvua kokeneena aikuisopiskelijana pohtiessani kyseenalaistin mikä on ammatillisen oppimisen ja kehittymisen ydintavoite. Onko se opinnäytetyön tuotos itsessään vai onko se kokonaisuus neljän vuoden, työn ja perheen ohella tuotettujen useiden opintosuoritusten ja kirjallisten tuotosten summa. Itse olen kokenut, että olen kasvanut ja kehittynyt paljon kuluneen neljän vuoden aikana sekä työskentelemään paineen alla. Paineensietokyky onkin yksi ammatillisen kehittymisen sivutuotos ja sitä tarvitaan myös tulevaisuuden työelämässä.

Hoitoalan työssä on huolehdittava itsensä kehittämisestä ammatillisesta kasvusta kohti asiantuntijuutta. Tulevana terveydenhoitajana pidän tärkeänä ylläpitää ajatusta, että koskaan ”ei ole valmis”, mikä osaltaan haastaa pyrkimään parempaan sekä uusiin näkökulmiin ja vaihtoehtoihin. Hoitotiede ja muut yhteiskunnalliset asiat muuttuvat ajan hengen ja tutkimusten sykleissä. Siksi tulevan oman alan asiantuntijana ei ole mielekästä ajatella, että yksi opinnäytetyö tekisi minusta mestaria tämänkään aiheen osalta.

Ammatillisen kasvun ja kehityksen lähtökohta on se, että tieto on muuttuvaa ja jokaisen hoitajan vastuu on ylläpitää ammatillisuutta teorian ja käytännön tasolla ja osata soveltaa teoriaa käytäntöön. Olen usein todennut olevamme menossa hoitamaan ihmisiä, kun teoreettisten asioiden painoarvo koulutuksessamme on ollut mielestäni liiallista. Tämän opinnäytetyön prosessi on kasvattanut minua ihmisenä hyväksymään ja hyödyntämään myös omastani poikkeavia näkökulmia ja ajatuksia. Lisäksi se on rohkaissut toimimaan ammatillisesti yhteistyössä ja ryhmässä sekä puolustamaan perustellen omia ajatuksia ja näkökulmia. Asettamani henkilökohtaiset tavoitteet toteutuivat siten, että olen oppinut paljon uutta sekä teorian ja käytännön tasolla kuten esimerkiksi hankeasioista ja verkostoitumisesta, joista minulla ei ole ollut aiempaa kokemusta.

5.4 Kehittämiskohteet

Kehittämiskohteita itse toiminnallisen opinnäytetyön puitteissa on vaikea määritellä, sillä hanke ei ole vielä käynnistynyt, eikä toiminnallisen työmme tuloksia ole sovellettu käytäntöön. Kehittämiskohteita löytyy aina projektin eläessä ja edetessä. Todennäköistä on, että lisäideoita kehittämiskohteista tulee myös tulevaisuudessa, kun hanke on käynnistynyt ja mielipidekysely on lähetetty kuntalaisille ja heidän antamat palautteet käsitelty. Jatkohankkeesta on käyty jo keskusteluja niin Ystäväympyrän toimesta kuin myös kunnan virkamiesten ja valtuuston edustajan kanssa. Ehdotuksia on tullut muun muassa vanhusten vapaaehtoistyöstä sekä aikapankkipalvelusta. Varsinaisina kehittämiskohteina syntyy varmasti ajatuksia kolmannen sektorin toiminnasta ja verkostoitumisesta heidän kesken. Koska kyseessä on Lapinjärven kunnan hankkeen pilotti, sen myötä tulee vastaan paljon opittavaa ja kehitettävää, kun hanke saadaan käynnistettyä virallisesti 2012 aikana.

Uusien toimijoiden ilmaantumista on seurattava aktiivisesti. Yhteistietojen kerääminen ns. ”saman katon alle” ja päivittäminen on tulevaisuutta ajatellen ja kolmannen sektorin toimijoiden jatkumisen kannalta oleellinen asia. ”Lähellä on tilaa-Hjärterum” hanke ja siihen palkattu työntekijä mahdollistaa resurssien yhdistämistä ja toiminnan nykyaikaistamista yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Tavoitteena on auttaa kolmannen sektorin toimijoita kehittämään omaa tekemistään, enemmän näkyvyyttä ja tukemaan heidän toimintaansa, jotta se myös jatkuisi tulevaisuudessa. Tulevaisuudessa tietojen päivitys saattaa osoittautua haasteelliseksi, sillä monessa instanssissa esimerkiksi yhteyshenkilöt vaihtuvat vuosittain, jopa useammin.

Infotilaisuuden konsepti on mielestämme toimiva kokonaisuus tulevan hankkeen aloitusvaiheessa. Jatkokehittämisajatuksena voisi PowerPoint-esitys toimia joissakin tilaisuuksissa tukimateriaalina. Toiminnallisia tuotoksia suunniteltaessa, teimme alussa infotilaisuuden tukimateriaaliksi PowerPoint-esityksen. Prosessin edetessä päädyimme kuitenkin pohdintojen jälkeen poistamaan teknisen tukimateriaalin. Tämä sen vuoksi, että toiminta ei olisi niin visuaalista ja teknisistä laitteista kiinni, eikä sitä myöten paikkasidonnainen. Pyrkimyksenä on luoda enemmän ihmissläheinen, vuorovaikutuksellinen tilaisuus ja on otettava erilaiset kohderyhmät huomioon, eli mikäli jokin kokous pidetään alkeellisimmissä olosuhteissa missä ei ole mahdollista käyttää elektronisia laitteita kuten esim. metsästysseurojen kodat ja laavut ym. Taustajatuksenamme on siis että vähempi on enempi, ja tämä toimii mielestämme paremmin tämänkaltaisessa kohderyhmässä ja olemme silloin viemässä asiaa eteenpäin ruohonjuuritasolla ihmissläheisesti.

Lähteet

Andersson, T. & Larson M. & Mossberg, L. 2009. Evenemang - från organisering till utvärdering. Hungary: Elanders Hungary Kft.

Hakkarainen, K. 2006. Muuta meille-hanke. Raahen seutukunnan kehittämiskeskus.

Hautamäki, A. & Lehtonen, T. & Sihvola, J. & Tuomi, I. & Vaaranen, H. & Veijola, S. 2005. Yhteisöllisyyden paluu. Tampere: Tammer-paino.

Haverinen, R. & Ilmarinen, K. 2008. Hyvinvoinnin arki maaseudulla. Tekeviä käsiä ja tietoteknologiaa. Maaseudun yhteistyöryhmän julkaisuja 3/2008. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Heikkilä, E. 2006. Muuttaako Onni maalle? Suurten ikäluokkien valinta. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Holmila, M. 2001. Kylä kaupungistuvassa yhteiskunnassa. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Hyyryläinen, T. & Rannikko, P. 2000. Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ijäs, E. 2004. Ideasta kokoukseksi. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.

Kangaspunta, S. 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kuhmonen, T. & Niittykangas, H. 2008. Maaseudun tulevaisuus. Ajattelun käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuisma, J. & Peltonen, T. 2002. Kyläsuunnittelun opas. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kytö, H. & Aatola, L. 2006. Maalle muuttajien elämäntavat ja maallemuuton mukanaan tuomat muutokset. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 3. Kerava: Savion Kirjapaino Oy.

Laatikainen, T. 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. SOLVER Palvelut Oy.

Maa- ja metsätalousministeriö, Maaseutuvirasto. 2008. Näin se tehtiin. Maaseudun kehittämisohjelmat 2000-2006. Porvoo: Painoyhtymä Oy.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 2/2007. Julkaisija: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Viitattu.17.6.2011. <http://www.maaseutuasuminen.fi/>

Matthies, A. & Kotakari, U. & Nylund M. 1996. Välittävät verkostot. Vastapaino. Gummerus Kirjapaino Oy.

Mustikkamäki, N. & Viljamaa, K. 2001. Verkostojen monet kasvot. Verkostoitumalla monikeskuksiseen ja tasapainoiseen aluerakenteeseen. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Mäkelä, M. 2007. Uuninpankon ylistys: kirjoituksia asuinmaaseudun puolesta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas Sektori. Yhteistyön uudet muodot. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Niemelä, S. 2002. Menestyvä yritysverkosto. Verkostonrakentajan ABC. Helsinki: Edita Prima Oy.

- Nylund, M. & Yeung, A. 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Vastapaino Tampere. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Olsson, S. & Frödin, M. 2009. Arrangera det du vill. Gdansk, Puola. Grafix.
- Pehkonen, A. 2004. Kylä kutsuu. Tutkimus tulomuuttoprosesseista maaseudulle. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pirnes, H. 2002. Verkostoylivoimaa. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus. 2000. Keskittymiskehitys, moderni maaseutu ja tietoyhteiskunta. Oulu: Painotupa Ky.
- Ruohomaa, M. 2008. Kunta muuttuvassa maailmassa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Rättilä, T. 2007. Sosiaalisen median mahdollisuudet kodin, koulun ja kunnan viestinnässä. Tampere: CityOffset Oy.
- Saloranta, M. 2007. Asuinmaaseutu 2007-2010. Maaseudun kehittämisohjelma. Maaseutuasumisen yhteistyöryhmän julkaisuja 2/2007. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Silvennoinen, M. 2008. Löydä aarteesi - verkostoidu! Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Soukkio, J. 2003. Verkostoituminen Rastilan ja Kilpiälän kyläyhteisössä. Opinnäytetyö, yrityshallinto. 30.3.2003. Helia, Sihteerityön ja kielten koulutusohjelma. A94K.
- Tilastokeskus 2010. Viitattu 30.1.2012. <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/407.html>
- Uusitalo, E. 1998. Elinvoimaa maaseudulle: miksi, kenelle ja miten? Maaseutupolitiikan perusteet. Helsinki: Otava.
- Uusitalo, E. 2003. Maaseutu kansan vai hallinnon käsissä? Kunnallisan alan kehittämistäitiö. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Valanta, J. 1999. Yhteisvoimin tulevaisuuteen - kuntien muuttuvat toimintatavat. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Viinikainen, T. & Puustinen, S. 2000. Kylä kaupungin kyljessä. Tutkimus maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksesta. Helsingin teknillinen korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Espoo: Otamedia Oy.
- Vuorinen, L. 2009. Ikääntyminen maalaiskylässä. Päijäthämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso. Lahti: M&P Paino.
- Yhdistysrekisteri 2011. Viitattu 26.6.2011. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi/>
- Ylönen, A. 2000. Kaupunki ja maaseutu tietoyhteiskunnassa. Tampere: Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos.
- Zitting J. & Ilmarinen, K. 2010. Missä on lähipalvelu? Lähipalvelukäsitteen määrittely ja käyttö julkisissa asiakirjoissa. Helsinki: Yliopistopaino.

Taulukot

Lähde: Tilastokeskus 2010. Viitattu 30.1.2012
<http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/407.html>

Lapinjärvi - Lappträsk

		Koko maa
Maapinta-ala, km ² 1.1.2010	330	303 892
Taajama-aste, % 1.1.2010	34,9	84,1
Väestö		
Väkiluku 31.12.2010	2 872	5 375 276
Väkiluvun muutos, % 2009 - 2010	-1,8	0,4
0-14 -vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2010	15,3	16,5
15-64 -vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2010	62,1	66,0
65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä, % 31.12.2010	22,6	17,5
Ruotsinkielisten osuus väestöstä, % 31.12.2010	32,7	5,4
Ulkomaisten kansalaisten osuus väestöstä, % 31.12.2010	2,7	3,1
Kuntien välinen muuttovoitto/ -tappio, henkilöä 2010	-16	0
Syntyneiden enemmisyys, henkilöä 2010	-36	10 093
Perheiden lukumäärä 31.12.2010	802	1 455 073
Valtionveronalaiset tulot, euroa/tulonsaaja 2009	21 380	24 657
Asuminen		
Asuntokuntien lukumäärä 31.12.2010	1 314	2 537 197
Vuokra-asunnossa asuvien asuntokuntien osuus, % 31.12.2010	20,5	30,4
Rivi- ja pientaloissa asuvien asuntokuntien osuus asuntokunnista, % 31.12.2010	96	54,4
Kesämökkien lukumäärä 31.12.2010	444	489 232
Koulutus		
Vähintään keskiasteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, % 31.12.2010	57,5	67,0
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, % 31.12.2010	17,1	27,8
Työmarkkinat		
Kunnassa olevien työpaikkojen lukumäärä 31.12.2009	1 019	2289 975
Työssäkävien henkilöiden osuus 18 -74 -vuotiaista, % 31.12.2010	58,7	60,3
Työttömyysaste, % 31.12.2010	9,4	10,3
Kunnassa asuvien työssäkävien lukumäärä 31.12.2010	1 195	2323 580

Omassa kunnassa työssäkävien osuus työssäkävivistä, % 31.12.2009	57,8	67,0
Alkutuotannon työpaikkojen osuus, % 31.12.2009	23,6	3,7
Jalostuksen työpaikkojen osuus, % 31.12.2009	17,4	22,2
Palvelujen työpaikkojen osuus, % 31.12.2009	57,7	72,9
Muiden toimialojen/toimialaltaan tuntemattomien työpaikkojen osuus, % 31.12.2009	1,4	1,1
Taloudellinen huoltosuhte, työvoiman ulkopuolella tai työttömänä yhtä työllistä kohti 31.12.2010	1,4	1,31
Eläkkeellä olevien osuus väestöstä, % 31.12.2010	29,7	23,7
Yritykset		
Yritystoimipaikkojen lukumäärä 2010	354	348 779

Lapinjärven kuntaan muuttaneet vuosina 2006-2011

2006	181
2007	181
2008	151
2009	132
2010	157

(Lähde: Lapinjärven kunnantoimiston tilastotiedot kesäkuu 2011)

2011/05	58
2011/06	10
2011/07-08	27
2011/09	9
2011/10	11

(Lähde: Lapinjärven kunnantoimiston tilastotiedot tammikuu 2012)

Liite 1

INFOTILAISUUDEN KONSEPTI (TOIMINTAMALLI)

Tulevan infotilaisuuden konseptin tavoitteena on saada kolmannen sektorin toimijoiden yhteyshenkilöt tiedotustilaisuuteen kuuntelemaan, keskustelemaan ja ideoimaan tulevaa hanketta. Jatkosuunnitelmana on näiden kontaktihenkilöiden avulla ja välityksellä tiedottaa kunnan asukkaita hankkeesta ja sen hyödyistä. Infotilaisuudessa Ystäväympyrän puheenjohtaja esittelee yhdistyksensä ja hankekoordinaattori kertoo projektista. Infotilaisuuden tavoitteena on lisäksi sopia hankekoordinaattorin ja kolmannen sektorin yhteyshenkilöiden tapaamisaikoja, jotta nämä voivat viedä hanketta eteenpäin omissa kokouksissaan.

Infotilaisuuden vastuorganisaatio on Ystäväympyrä ry. Läsnä on myös hanketyöryhmä, joka koostuu Ystäväympyrän hallituksen jäsenistä, kunnan edustajista ja luottamushenkilöistä. Illan ohjelmassa on lisäksi yhteisen aivoriihen kokoaminen, jossa kolmannen sektorin toimijat kertovat omia ajatuksiaan ja mielipiteitään hankkeen ideologiasta ja arvioivat sen jatkon toimintamahdollisuutta. Tiedotustilaisuuden avulla on tarkoitus viedä eteenpäin ajatusta, että Lapinjärven kunnan toimijoiden resurssien yhdistäminen tuo hyötyjä koko kunnalle ja sen kaikille asukkaille.

Infotilaisuus on iltatapahtuma, jotta mahdollisimman monella kuntalaisella sekä kolmannen sektorin toimijan yhdyshenkilöllä olisi mahdollisuus osallistua siihen. Tilaisuuden vastuuhenkilönä toimii Ystäväympyrän puheenjohtaja. Hän hoitaa kaikki käytännön järjestelyt yhdessä tulevan hanketyöntekijän kanssa. Tilaisuuden on suunniteltu kestävän kaksi tuntia kahvituksineen. Ystäväympyrän puheenjohtaja avaa tapahtuman esitellen itsensä, hanketyöntekijän ja kertomalla lyhyesti Ystäväympyrän toiminnasta. Hanketyöntekijä kertoo tämän jälkeen yksityiskohtaisemmin hankkeesta, sen tavoitteista ja jatkosuunnitelmista. Infotilaisuudessa jaetaan kirjallinen materiaali, joka kertoo Ystäväympyrä ry:stä sekä hankkeen ydinasiat.

Infotilaisuudessa jaetaan tietoa hankkeesta mahdollisimman laajasti, jotta kunnan toimijat pystyvät suunnittelemaan ja toteuttamaan keskinäistä verkostoitumistaan tavoitteena auttaa palvelujen tuottajia pysymään aktiivisina ja elinvoimaisina.

Infotilaisuuden kutsukirje, ohjelma, sekä jaettava kirjallinen materiaali ovat liitteenä. Kutsukirjeen tarkoituksena on tiedottaa kunnan toimijoita hankkeen ydinasioista sekä herättää lukijan kiinnostus kolmannen sektorin yhteistyön sekä verkostoitumisen kehittämiseen Lapinjärvellä. Kutsu lähetetään postitse kaikille Lapinjärven kunnan kolmannen sektorin toimijoiden yhteyshenkilöille.

Liite 2

Kutsu infotilaisuuteen

Maanantaina 12.3.2012 klo 18.00 Paikka: Lapinjärven seurakuntakoti

Lähellä on tilaa- Hjärterum

Lapinjärvellä asuu suuri määrä yhteistyökykyisiä, innovatiivisia ihmisiä, joilla löytyy halua ja kykyä osallistua kunnan ja sen kylien kehittämiseen.

Lapinjärvellä perustettiin alkuvuodesta 2010 **Ystäväympyrä ry**. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia maaseudun asukkaiden, maallemuuttajien, maahanmuuttajien ja vanhusten sekä muiden syrjäytymisvaarassa olevien elinolojen parantamiseksi ja heidän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvointinsa edistämiseksi. Yhdistys edistää myös sidosryhmien verkostoitumista sekä ekologista elämäntapaa. Ajatuksena on saada enemmän laatua asumiseen ja elämiseen Lapinjärvellä.

Vapaaehtoistoiminnalla on ensisijaisen tärkeä merkitys maaseutualueiden ja kylien elinkelpoisina säilymisen kannalta. Sosiaalisen median suosion kasvu ihmisten keskuudessa nyky-yhteiskunnassa saattaa osaltaan myös aiheuttaa ihmisten vieraantumista toisistaan ja samalla koko yhteiskunnasta ja olla edesauttamassa syrjäytymistä.

Kyetäkseen vastaamaan haasteeseen on **Ystäväympyrä ry** päättänyt käynnistää hankkeen nimeltä **Lähellä on tilaa- Hjärterum**.

Hankkeen päämäärät ja tavoitteet ovat yhdensuuntaisia Ystäväympyrän tavoitteiden kanssa, jonka toiminta sai alkunsa kuntalaisten tarpeista verkostoitua edistääkseen kunnan asukkaiden ja kuntaan muuttavien hyvinvointia sekä ekologista elämäntapaa.

Yksi hankkeen tavoitteista onkin edistää ystäväympyrän yhteisvastuullisuuden, yhteistyön ja yhteisöllisyyden ideologian leviämistä nopeammin ja tehokkaammin kuntalaisten keskuuteen ”yhteisen hyvän markkinoille”. Tavoitteena on verkostoituminen niin yksilö-, yhteisö- kuin yhdistystasolla.

Kutsumme näin ollen kaikki kolmannen sektorin toimijat Lapinjärven kunnassa infotilaisuuteen, jossa selvitämme hankkekoordinaattorin avulla toimintamme linjoja, tarkoitusta sekä tavoitteita.

Olisi ensisijaisen tärkeää saada mukaan niin monia toimijoita kuin mahdollista, jotta hanke saataisiin palvelemaan useita kuntalaisia, niin kauan täällä asuneita kuin juuri tänne muuttaneitakin.

Pyydämme teitä ilmoittautumaan allekirjoittaneelle 9.3.2012 mennessä, jotta osaamme varautua tarjoilun suhteen.

Ystävällisin terveisin

Tea Brusas

Puheenjohtaja, Ystäväympyrä ry

"Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin"

Liite 3

INFOTILAISUUDEN OHJELMA

INFOTILAISUUDEN OHJELMA KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJOILLE LAPINJÄRVELLÄ

Maanantaina 12.3.2012 klo 18.00. Lapinjärven seurakuntakodilla

Tervetuloa!

18.00	Kahvitarjoilu
18.15	Ystäväympyrä ry:n tavoitteet ja toiminta (yhdistyksen puheenjohtaja)
Hanketyöntekijän toimenkuva (hankekoordinaattori)
18.45	Kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö ja tavoitteet
19.15	Osallistujien yhteystietojen kerääminen
Hanketyöntekijän ja kolmannen sektorin toimijoiden omien kokousten aikatauluttaminen
19.30	Avoin keskustelu ja kehitysideat
20.00	Hyvää kotimatkaa!
-

"Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin"

Liite 4

INFOTILAISUUDESSA JAETTAVA KIRJALLINEN MATERIAALI**Ystäväympyrän toiminta ja tarkoitus**

Yhdistyksen tarkoituksena on toimia maaseudun asukkaiden, maallemuuttajien, maahanmuuttajien ja vanhusten sekä muiden syrjäytymisvaarassa olevien elinolojen parantamiseksi ja heidän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvointinsa edistämiseksi. Yhdistys edistää myös kohderyhmänsä verkostoitumista sekä ekologista elämäntapaa.

Tarkoituksen toteuttamiseksi yhdistys järjestää kokouksia, teemailtoja, keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia, kulttuuritapahtumia, koulutuksia, ohjausta ja neuvontatilaisuuksia, erilaisia harrastuskerhoja, virkistystoimintaa sekä juhlia. Yhdistys hankkii ja jakaa tietoja lähituotteista sekä paikallisista ravinnontuottajista.

Yhdistys tekee aloitteita ja esityksiä, harjoittaa julkaisuja ja valistustoimintaa. Lisäksi yhdistys suorittaa pienimuotoista talkootoimintaa.

Yhdistyksen jäsenet pyrkivät tapaamaan vähintään kerran kuussa jossa pohditaan tulevaa, seurustellaan, ja pyritään saamaan uusia jäseniä ja mietitään uusia innovatiivisia ideoita Lapinjärveläisten elinolojen parantamiseksi.

Viime keväänä järjestimme kerran viikossa lapsiparkin jonne sai tuoda lapsensa hoitoon/leikkimään jos vanhemmat esim. halusi harrastaa tai käydä kaupassa.

Vegaanikokouspäivä järjestettiin myös, jossa opeteltiin ruoanlaittoa ilman eläinkunnantuotteita.

Ystäväympyrän tavoite on, että saadaan yhteys kaikkiin Lapinjärveläisiin maallemuuttajiin ja autetaan heitä verkostoitumaan Lapinjärvelle, mikäli heillä on siihen tarvetta.

"Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin"

Hanke ideologia, tarkoitus ja tavoitteet

Hankkeen tarkoituksena on edesauttaa ihmisten hyvinvointia ja viihtymistä Lapinjärvellä. Tarkoituksena on toimia eri tavoin itäusmaalaisen maaseudun asukkaiden, maallemuuttajien, maahanmuuttajien sekä vanhusten ja syrjäytymisvaarassa olevien elinolojen parantamiseksi ja heidän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvointinsa edistämiseksi.

Tavoitteena on edistää maaseudun ja kyläyhteisöjen asukkaiden hyvinvoinnin omaksi intressikseen kokevien sidosryhmien yhteistyötä ja kohderyhmien edustajien verkostoitumista, sekä saattaa eri intressiryhmät yhteen, aktivoida sidosryhmät yhteistyöhön ja saada aikaan hankkeen päättymisenkin jälkeen jatkuvaa, hyvinvointia ja viihtyvyyttä edistävää yhteistoimintaa.

Hankkeen päämäärät ja tavoitteet ovat yhdensuuntaisia Ystäväympyrän tavoitteiden kanssa, jonka toiminta sai alkunsa kuntalaisten tarpeista verkostoitua edistääkseen kunnan asukkaiden ja kuntaan muuttavien hyvinvointia sekä ekologista elämäntapaa.

Yksi hankkeen tavoitteista onkin edistää ystäväympyrän yhteisvastuullisuuden, yhteistyön ja yhteisöllisyyden ideologian leviämistä nopeammin ja tehokkaammin kuntalaisten keskuuteen. Tavoitteena on verkostoituminen niin yksilö-, yhteisö- kuin yhdistystasolla.

Hankkeen tavoitteena on myös tehostaa kunnassa toimivien kolmannen sektorin toimijoiden välisen viestinnän toimivuutta. Useat yhdistykset puurtavat ja palvelevat ihmisiä omissa ympyröissään, vaikka resursseja olisi tarjolla kunnassa laajemminkin. Resurssien yhdistäminen olisi tarpeellista ja hyödyntäisi tehokkaammin useampia tahoja ja palvelujen loppukäyttäjiä eli kuntalaisia ja kuntaan muuttavia.

Tavoitteena on myös opettaa kuntalaiset tuntemaan elinympäristöään, sen asukkaita ja palveluita paremmin, mikä sinänsä on yksi perusedellytys hyvinvoinnin ja viihtyvyyden paranemiselle. Yhteistyöllä eri kieliryhmien ja kylien välillä rikastutetaan jokaisen kuntalaisen elämää ja otetaan kaksikielisyys käyttöön voimavarana kylien kehittämisessä.

Yksinäisyyden ja syrjäytymisen seurauksena kunnasta pois muuttamisen ennalta ehkäiseminen on myös yksi suurimmista ja tärkeimmistä hankkeen tavoitteista.

"Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin"

Hankkeen avulla mahdollistetaan muun muassa seuraavia asioita:

- Kolmannen sektorin toimijoista koostuva yhteistyöverkosto, joka edesauttaa maallemuuttajien integroitumista kyläyhteisöihin.
- Käynnistetään kuukausittaisen, eri sidosryhmiä palvelevan tiedotuslehtisen toimittaminen, jossa kerrotaan verkoston ja sen eri jäsenten kuntalaisille tarjoamista palveluista ja yhteistyön edistymisestä.
- Yksi määräaikainen työpaikka hankkeen keston ajaksi sekä välillisesti uusia työ- ja palvelumahdollisuuksia kunnassa toimiville yrityksille ja yksityisille kuntalaisille.
- Kunnassa erityisen vahvasti edustettuna esiintyvän kolmannen sektorin toimijoiden välisen yhteistyön ja julkisen sektorin ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön.
- Vapaaehtoistyössä harjoitettujen toimien ja palvelujen tehokas kohdistuminen maaseutukyliin elinvoimaisuuden kehittämiseen.
- Kolmannen sektorin ja kunnan välisen syrjäytymistä ehkäisevän ja kuntalaisten hyvinvointia edistävän yhteistoiminta sekä järkevä työn- ja vastuunjako.
- Kuntaan muuttavien ja heidän perheidensä integroituminen ja kotoutuminen osaksi kunnan ja kylien eri yhteisöjä.
- Kunnassa erityisen vahvasti edustettuna esiintyvän kolmannen sektorin toimijoiden välinen yhteistyö ja julkisen sektorin ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö.
- Vapaaehtoistyössä harjoitettujen toimien ja palvelujen kohdistuminen tehokkaasti maaseutukyliin elinvoimaisuuden kehittämiseen.
- Kuntalaisten entistä tehokkaamman kolmannen sektorin tarjoamien palvelujen hyödyntämismahdollisuudet.

"Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin"